

DEPARTAMENTUL DE STUDII PARLAMENTARE ȘI POLITICI UE
DIRECȚIA STUDII ȘI DOCUMENTARE LEGISLATIVĂ

BUGETAREA PARTICIPATIVĂ ÎN STATELE UNIUNII EUROPENE

studiu documentar

februarie 2024

Lucrările elaborate în cadrul Direcției studii și documentare legislativă au caracter documentar și nu reprezintă punctul de vedere al Camerei Deputaților. Documentele legislative oficiale au fost consultate în limba de origine, iar traducerea informațiilor relevante selectate nu reprezintă o traducere oficială, fiind furnizată ca un mijloc de înțelegere a unui document original, scris în altă limbă. Baza de date cuprinzând totalitatea studiilor elaborate de Direcția studii și documentare legislativă poate fi accesată prin intermediul paginii de Intranet a Camerei Deputaților la adresa:

<http://www.cdep.ro/infoparl/dip.studii?par1=2021>

Documentare și sinteză: Aurora Trănescu
consilier parlamentar, Direcția studii și documentare legislativă
Palatul Parlamentului, str. Izvor nr.2-4, sect.5, București
Tel: 021.316.03.65; 021.414.13.50/ 51, Interior 1350/1348, camera 5087
E-mail: doc@cdep.ro

CUPRINS

INTRODUCERE	3
CROAȚIA	7
DANEMARCA	9
FINLANDA	11
FRANȚA.....	13
GERMANIA	18
ITALIA	22
POLONIA	27
PORTUGALIA.....	31
SPANIA	33
SUEDIA	37
WEBOGRAFIE	41

INTRODUCERE

Concept inventat în Brazilia (în 1989), în municipalitatea Porto Alegre, bugetarea participativă (BP) a urmărit, inițial, obiective legate de realizarea justiției sociale, combaterea corupției endemice și implicarea civică extinsă în procesele decizionale de la nivelul comunității. Considerat un succes, modelul a fost preluat de municipalități din întreaga lume, fiecare dintre acestea dezvoltând specificități în funcție de particularitățile statelor și de profilul culturii politice contextuale; spre exemplu, în Franța pionieratul BP a aparținut aleșilor municipali membri PCF, după care procesul a cunoscut o transgresiune ideologică; în SUA implicarea categoriilor defavorizate și alocarea unor sume bugetare cheltuite direct de către cetățeni în proiecte de îmbunătățire a calității vieții urbane sunt elemente uzuale.

În Europa, Lisabona este una dintre cele mai active capitale în ceea ce privește procesele participative și a fost și primul oraș care a introdus, în 2008, BP online. În anul 2019, capitala portugheză a introdus, de asemenea, *BP verde* care finanțează inițiative cetățenești de atenuare a schimbărilor climatice. Cererile de proiecte ecologice pentru sporirea sustenabilității și îmbunătățirea calității vieții la nivel local sunt în creștere chiar și în orașele care nu au un *BP verde* specific. Acest lucru sugerează că sistemul ar putea fi o modalitate de a aborda problemele de mediu de la zero.

În timp ce propunerile locuitorilor din orașele europene sunt adesea similare, procentul bugetului alocat poate varia foarte mult. Parisul dedică 25% din bugetul de investiții pentru PB, în timp ce alte orașe mai mici investesc de obicei între 2 și 5% din resurse; Milano probabil că deține recordul minim cu o alocare de 0,1% din bugetul orașului.

Distribuția geografică a acestor procese de bugetare participativă cunoaște și ea un fenomen de polarizare. Marea majoritate a municipalităților care aplică BP sunt distribuite în zonele sudice și sud-estice ale continentului european, în timp ce țările din Vest și din Nord au fost (inițial) mai reticente în a adopta astfel de mecanisme de participare civică. Concentrația mare de exerciții participative în regiunile estice și sudice este legată și de lipsa de încredere adânc înrădăcinată între cetățeni și guverne. Inițial, procesul urmărea crearea încrederii reciproce între instituții și cetățeni (încrederea reciprocă este necesară, în special în țările în care prezența la vot este scăzută, iar corupția percepută este ridicată). Dimpotrivă, în țări precum Finlanda, Suedia, Norvegia și Danemarca lipsește motivația populară pentru a implementa BP, pentru că publicul crede în mai mare măsură în legitimitatea și corectitudinea politicii. Într-adevăr, în țările nordice percepția prevalentă este ca bugetarea este treaba autorităților locale care se achită onorabil de această responsabilitate. După anii 2000 bugetarea participativă a început să câștige adepți și în partea central-nordică a continentului european, ca modalitate de stimulare a participării civice la viața comunității.

Această distribuție inegală este influențată de cultura civică locală și parțial de legislațiile naționale care promovează bugetarea participativă în anumite țări, cum ar fi Franța, sau Portugalia și Polonia, unde BP a devenit obligatorie în marile orașe, începând cu 2018. Trebuie precizat că în majoritatea țărilor europene există autonomie locală și aceasta reprezintă baza legală prin care autoritățile locale pot organiza procesele de BP. În unele municipalități precum Roma, există *Statutul orașului*, un document-cadru în care adunarea locală a introdus în 2018 și prevederea care permite derularea BP. De regulă, pentru lansarea unei ediții de BP autoritățile locale emit un act oficial în care stipulează termenii concreți: buget alocat, perioadă de desfășurare, condiții de participare a cetățenilor, caracteristici de acceptabilitate a propunerilor și alte detalii.

Pe lângă consolidarea încrederii în guvernele locale, studiile arată că BP pot crește prezența la vot și-i pot informa mai bine edilii orașelor cu privire la problemele care necesită atenție și investiții.

Criticii spun că, aceste exerciții ar putea suferi din cauza posibilității limitate a cetățenilor de a avea un cuvânt de spus în problemele locale precum și a limitelor voinței politice a autorităților de distribui puterea în procesele de luare a deciziilor. În plus, bugetarea participativă nu reușește adesea să reprezinte în mod egal populația, comunitățile marginalizate, cum ar fi imigranții, fiind excluse de la participare datorită resurselor precare.

Primul proiect-pilot de bugetare-participativă din 1989 în Brazilia, de la Porto Alegre (*orçamento participativo*) s-a transformat într-o realitate practică pentru mii de municipalități din întreaga lume, considerat o metodă eficientă de priorizare a intereselor comunităților, de creștere a transparenței decizionale și de eficientizare a alocărilor bugetare. Modelele de bugetare participativă diferă în scopuri de la creșterea participării civice la întreaga construcție bugetară, la eficientizarea alocării/cheltuirii unui segment din bugetul comunității.

Transparența finanțelor publice a fost și este considerată un element important în reducerea corupției și favorabilă construirii unor sisteme democratice și de guvernare corecte în domeniul managementului financiar public (PFM). Nu puține programe de guvernare cuprind prevederi consistente cu privire la crearea de oportunități publicului în direcția participării active la procesele de construcție bugetară – dacă aparent pare a fi un efort frustrant (întrunirile necesită un cadru organizatoric, expertiză și promovare) latura pozitivă privește, între altele, participarea grupurilor tradițional dezavantajate dacă nu marginalizate și / sau excluse astfel încât să fie reflectate cu adevărat toate vocile comunității. Astfel de întruniri sunt relevante și pentru a decela sentimentul general al comunității (încrederea / neîncrederea în capacitatea de a produce schimbări semnificative / substanțiale, în a influența politicile comunitare șamd). Politicile bugetare participative pot da cetățenilor capacitatea de a influența în mod real viața comunității, cu alte cuvinte reflectă, de o manieră mai directă, *puterea civică*. La nivelul consolidării democratice bugetarea participativă poate atenua neîncrederea în administrație și politicieni, poate funcționa ca un aglutinant al centrismului democratic, însumând în timp real prioritățile și interesele cetățenilor peste interesele particulare. În general, se consideră că bugetarea

participativă trebuie astfel încadrată – formal – încât să asigure cea mai bună incluziune posibilă și mai ales participarea acelor cu un istoric al excluderii de la procesele (electorale) democratice. Proiectele cel mai adesea încep prin a nominaliza un comitet de organizare (sau comitet-pilot, dacă există o astfel de viziune) compus din experți ai administrației și membri ai comunității locale – cu tot ce presupune aceasta, șef de proiect, un ghid al proiectelor și unul al modului de aplicare.

Provocări relativ la implementarea eficientă a proceselor de bugetare participativă multi-level:

- Ca strategie, necesită un efort considerabil de redactare și implementare (implică contribuția directă a membrilor comunității dedicate, care doresc să aloce timp și efort pentru a facilita / implementa procesul;
- Eficacitatea depinde de participare – o participare extinsă reprezintă, practic, o validare de către comunitate a propriilor sale interese și priorități;
- La nivel epistemologic – dificultăți legate de înțelegerea generală a aspectelor tehnice ale politicilor bugetare, ceea ce poate restrânge implicarea civică atât numeric dar și ca intensitate participativă;
- Este un efort pe termen lung, necesită implicarea cetățenilor și ONG-urilor pe tot parcursul procesului, de la formularea priorităților la implementare și monitorizarea execuției bugetare;
- Presupune cooperarea funcțională cu oficialii (administrație și guvern) pentru: alocarea bugetară specifică și cursivitate în implementarea programului participativ (scopul fiind o guvernanță mai echitabilă și nu în cele din urmă, mai eficientă); o altă provocare este și aceea legată de indicatorii-cheie de evaluare ai bugetului-participativ;
- Presupune construirea în funcție de scop: încurajarea participării civice profunde și extinse, comunități mai puternice, administrații mai receptive.

Oportunități:

- Tehnologii inovative pentru stimularea participării: platforme online (instrumente de participare); facilitarea accesului la informare / educare a publicului privitor la buget / politici bugetare / construcție bugetară. În cazul municipalităților platformele de acest tip pot servi accesării întregii documentații privind politicile bugetare – o astfel de inițiativă a fost programul Empatia finanțat de Uniunea Europeană, program-pilot cu soluții integrate pentru aria comună a ceea ce înseamnă bugetarea participativă (permite utilizatorilor să proiecteze soluții personalizate și adaptate la situațiile cu specific local)
- O mai bună calitate a proceselor decizionale prin consolidarea bazelor de date – mai ales în condițiile datelor accesibile online și a platformelor deschise; bugetarea participativă încurajează utilizarea mai eficientă a datelor open-source privind disponibilitatea resurselor, nivelul acestora, posibilitatea reală de a acoperi prioritățile etc.
- Experiență consolidată prin formarea de parteneriate – deși diferite în funcție de comunități, experiențele diferite și analizele profesioniștilor sunt utile tuturor: schimburi de strategii, sincope întâlnite, modalități de remediere decizională etc. Se pot încheia, astfel, parteneriate între grupuri cu obiective similare ce pot

contribui la eficientizarea și eficiența angajamentului acestora relativ la prioritățile comunităților.

Politicile bugetare participative – road-map:

- Alocarea unei ponderi din totalul bugetului procesului participativ (implică decizia guvernului sau administrațiilor locale / regionale / municipale; de regulă acordă un procent din bugetul total al localității și/sau se ia în considerare o sumă/ locuitor);
- Factorii de decizie promovează informația în vederea orientării publicului și aducerii la cunoștință temele specifice și prioritățile care pot fi avute în vedere
- Cetățenii deliberază și decid cum vor fi cheltuiți banii alocați bugetului participativ;
- Bugetul este aprobat și adoptat de cei cu atribuții reglementate legal în acest sens.

Unele orașe și municipalități au înregistrat scăderi ale cheltuielilor aplicând astfel de procese participative. Experiența publicului a devenit mai aplicată și mai aprofundată relativ la politicile bugetare și la modul de construire al unui buget (inclusiv acceptabilitate în reducerea sau tăierea costurilor).

Cetățenii sunt invitați să contribuie cu idei de proiecte sau inițiative care, în opinia lor, ar fi benefice pentru comunitate. Aceste idei pot varia de la îmbunătățiri ale infrastructurii la programe sociale. Procesul de bugetare participativă implică mai multe etape standard:

- **Evaluarea propunerii:** Odată ce ideile sunt colectate, urmează un proces de evaluare și priorizare. Acesta poate implica experți și funcționari care evaluează fezabilitatea, impactul și costul fiecărei propuneri;
- **Votul public:** Proiectele de pe lista scurtă sunt apoi prezentate publicului, iar cetățenii au posibilitatea de a vota cu privire la proiectele pe care ar dori să le vadă finanțate. Această implicare directă în procesul de luare a deciziilor responsabilizează cetățenii și asigură faptul că bugetul reflectă prioritățile comunității;
- **Implementare:** Proiectele care primesc cel mai mare număr de voturi sunt puse în aplicare, iar fondurile sunt alocate în consecință. Această etapă implică o colaborare între municipalitate și comunitate pentru a duce la bun sfârșit inițiativele selectate;
- **Monitorizare și evaluare:** După implementare, există adesea o fază de monitorizare și evaluare pentru a analiza impactul proiectelor și pentru a colecta feedback din partea comunității.

Implementarea acestor etape standard poate varia, autoritățile locale având libertatea să facă adaptări conform cu nevoile și concepțiile proprii. Evoluția și adaptarea sunt de altfel caracteristice ale procesului de BP. Pe lângă extinderea numerică a localităților care au adoptat această metodă, se observă și o evoluție în timp de la ediție la ediție implementate de aceeași autoritate locală. Acest proces este benefic, fără îndoială, însă varietatea ridicată a tuturor parametrilor procesului face complicată cercetarea și sinteza în domeniu. Un alt aspect care complică cercetarea este faptul

ca municipalitățile pot șterge date online despre ediții precedente sau chiar despre etapele unei ediții prezente, odată ce etapa s-a încheiat. Se observă la municipalitățile mari, cu mai multă putere administrativă, o documentare mai riguroasă a proceselor prezente sau încheiate.

Bugetarea participativă nu numai că se dezvoltă la nivelul orașelor, dar câștigă teren și în rândul instituțiilor europene ca modalitate de a spori încrederea și implicarea cetățenilor în procesele decizionale ale UE. Într-o rezoluție adoptată în iulie 2021, Parlamentul European a propus introducerea bugetării participative și a altor instrumente participative pentru proiecte pilot, pentru a permite cetățenilor să aibă un cuvânt de spus în ceea ce privește modul în care este cheltuită o parte din bugetul UE.

CROAȚIA

Autoritățile locale croate beneficiază de autonomie locală în baza [Legii auto-guvernării locale și regionale](#) cu modificări, în vigoare din 24.12.2020. Articolul 19 al legii stipulează că autoritățile locale îndeplinesc sarcini de importanță locală pentru a satisface nevoile cetățenilor în privința: locuirii, urbanismului, economiei locale, îngrijirii copiilor, serviciilor sociale, culturii, educației, protecției consumatorilor, protecției naturii, traficului în aria respectivă de acoperire și altele.

Există o tendință generală în municipalitățile croate pentru o mai mare deschidere, transparență și pentru politici bugetare mai deschise și mai accesibile publicului, prin urmare, a crescut și proiectarea de instrumente online de către administrațiile publice pentru a simplifica procesele publice pentru cetățeni. Chiar dacă acestea sunt în primul rând educaționale pentru cetățeni și informative pentru administrație, ele pot arăta înțelegerea administrațiilor publice în ceea ce privește participarea și includerea cetățenilor și pot contribui la mai multe procese de PB.

Pentru reglementarea bugetării participative în Croația, pe lângă actele normative naționale care nu se adresează direct bugetării participative, dar care permit implementarea acestora în cadrul legilor existente privind managementul financiar al administrațiilor locale, există un exemplu de legislație locală realizată în orașul Crikvenica tocmai pentru planificarea participativă a bugetelor anuale. Această reglementare a fost necesară pentru a obliga consiliul municipal din Crikvenica, în calitate de instituție care votează bugetul anual propus, să accepte toate propunerile colectate și votate de cetățeni prin intermediul forumurilor publice.

Ca și în alte cazuri, tipurile de investiții propuse de cetățeni se încadrează în cea mai mare parte în domeniul utilităților și pentru întreținere spațiu public și investiții mici.

O particularitate în Croația este introducerea bugetării participative în școli ca parte a unui proiect de activitate continuă în cadrul curriculumului de educație civică. Aceasta este un pas înainte în consolidarea ideii de participare democratică și a bugetului participativ în Croația. Orașul Dubrovnik este primul oraș care a implementat proiectul,

În cooperare cu școlile sale primare, unde fiecare școală, prin elevii săi decide asupra unor anumite resurse alocate școlii alocate de către oraș. După ce votează pentru proiectele propuse, împreună cu personalul școlii, elevii implementează proiectele.

Chiar dacă în unele orașe croate nu există o limită de vârstă pentru a face propuneri pentru bugetul orașului, astfel că tinerii și copiii pot participa, acest lucru nu se întâmplă frecvent totuși, astfel încât practica BP din orașul Dubrovnik de includere a școlilor este un pas mare pentru a cultiva participarea și înțelegerea valorii resurselor publice.

Dubrovnik

Bugetarea participativă¹ urmează modelul european și sloven pentru bugetele publice, care prevăd implicarea cetățenilor în funcționarea administrației publice. Municipality organizează consultări cu privire la proiectele propuse de cetățeni cel târziu înainte de prezentarea bugetului către consiliul municipal în vederea adoptării, adică în luna noiembrie.

Orașul Dubrovnik a început să elaboreze propriul model de BP din 2018, cu scopul de a începe punerea în aplicare odată cu bugetul pentru 2020. Demararea procesului de pregătire urma să continue cu un ciclu de consultări în districtele orașului, cu departamentele și companiile din oraș, cu organizațiile societății civile și cu cetățenii, cu scopul de a colecta informații pentru elaborarea unui model adaptat la contextul orașului Dubrovnik. Pentru anul următor era planificată finalizarea metodologiei de lucru și formarea și educarea unei echipe mai largi pentru implementarea procesului de pregătire în 2019 și implementarea în 2020 și apoi evaluarea procesului. Procesul de bugetare participativă în 2020 era planificat să fie împărțit în două părți: procesul de selecție și procesul de implementare a proiectului.

Procesul cuprinzător de bugetare participativă², a fost însă blocat în perioada respectivă din cauza crizei pandemice.

Dubrovnik a inițiat o procedură de consultare publică pentru propunerea de buget al orașului pentru 2023, cu proiecții pentru 2024 și 2025. Implementarea activităților în 2023 a fost prevăzută la nivelul districtelor orașului și al consiliilor locale în așa fel încât cetățenii, membri ai unui anumit district al orașului / consiliu local, în cadrul unor ateliere de lucru, să conceapă proiecte pe care apoi, în funcție de numărul de voturi, să le propună administrației orașului pentru finanțare.

Având în vedere că, începând cu 1 ianuarie 2023, euro a devenit moneda oficială în Republica Croația, bugetul orașului Dubrovnik este exprimat, de asemenea, în euro, iar pentru 2024 este prevăzută o sumă de 119,3 mil. EUR. Acesta a fost un buget la care au lucrat „mai mult de o mie de cetățeni”, conform primăriei orașului.

¹ Raportul Conferinței Naționale pentru un buget participativ 2021_porocilo_zaparticipativni-proracun.pdf (skupnostobcin.si)

² [Participatory budgeting | City of Dubrovnik](#)

Printre cele mai importante proiecte sunt construcția sensului giratoriu Komolc, introducerea unei zone speciale de trafic, pentru care se vor cheltui 820 de mii de euro, și așa-numitul proiect de locuințe din Dubrovnik, pentru care se alocă 900 de mii de euro. În plus, Castelul Dubrovnik are în plan renovarea mai multor locuri de joacă în 2024, fiind prevăzută asfaltarea străzilor adiacente.

Bugetarea participativă s-a desfășurat sub sloganul „Pentru un oraș mai bun”. Primăria Dubrovnik în colaborare cu Agenția de Dezvoltare DURA din Dubrovnik implementează proiectul de bugetare participativă început în 2023, care are ca scop implicarea cetățenilor din Dubrovnik în procesul de luare a deciziilor în mediul lor.

În lunile iunie și iulie, cetățenii au prezentat un total de 233 de propuneri de proiecte în cadrul a 25 de ateliere de lucru în cadrul a 8 districte ale orașului și 17 consilii locale. Procedura de votare a inclus 131 de propuneri de proiecte care au îndeplinit criteriile modelului de bugetare participativă, în valoare de până la 60 de mii de euro pentru fiecare consiliu local și 120 de mii de euro pentru fiecare district al orașului.

Prin vot, care a fost deschis în perioada 11- 24.09.2023, cetățenii au putut decide propunerile de proiect din district sau din oraș care vor fi realizate în 2024, adică ceea ce au considerat locuitorii necesar pentru un oraș mai bun. Votarea a avut loc prin intermediul sistemului NIAS e-Citizens. Pentru conectare erau necesare nume de utilizator și parolă obținute la o filială FINA³.

DANEMARCA

Danemarca este cunoscută pentru sistemul său politic și administrativ deschis participării și implicării cetățenilor. Totodată, Danemarca este o țară cu un grad ridicat de digitalizare: fiecare cetățean are un cont de rețea și o adresă oficială electronică (inbox), acces la o platformă digitală în care sunt afișate mesajele oficiale ale instituțiilor (statului și administrațiilor locale) prin care decidenții comunică cu fiecare cetățean. Multe decizii de bugetare participativă folosesc aceste instrumente pentru a crea o procedură digitală de vot. Dar cele mai mari succese, deși reduse ca număr, au fost întâlnirile deschise față în față, facilitate de un profesionist, și care nu utilizează votul, ci runde de dezbateri și obținerea consimțământului.

Danemarca este o țară în care publicul are o încredere consolidată în sistemul politic și politicieni. Încrederea în sistem este în scădere dar încă este ridicată. Asta înseamnă că politica participativă nu se face pentru că nu ar exista încredere în sistem și s-ar vrea ca oamenii să capete încredere în sistem și să experimenteze un fel de autoguvernare. BP nu are sens în Danemarca în același mod ca în Anglia sau în Brazilia.

Poate că acesta este motivul pentru care BP este rară. Dar după mulți ani de centralizare: municipalități mai mari, mai puține regiuni, mai multă putere pentru parlament și UE, vedem că micile comunități locale se trezesc. La nivel mic local,

³ Companie croată de vârf în furnizarea de servicii financiare și electronice <https://www.fina.hr/eng>

micile comunități încep să se reorganizeze să își recapete un fel de putere, ceea ce au pierdut în numele centralizării. Poate că BP, în acest context de consolidare a comunităților locale va găsi o nouă și chiar mai puternică abordare participativă în anii următori. Dar în acest moment PB nu este o un proces răspândit în Danemarca.

Bugetarea participativă în Danemarca este destul de simplă și urmând modelul "oalei comunitare"⁴ din Marea Britanie, cu alocări tipice de 75.000-150.000 DKK (10-20.000 EUR) pe ciclu. Procesele tipice se referă la evenimente, materiale și activități locale pentru comunitate. Această cifră este relativ mică pentru a mobiliza cu adevărat comunitățile daneze.

Sumele prea mici alocate nu pot concura cu alte fonduri și oportunități pentru societatea civilă daneză, care are mai multe opțiuni de finanțare. Acest lucru înseamnă că mulți găsesc BP ca fiind un proces greoi pe care trebuie să-l parcurgă „doar pentru a obține câteva bănci și o pistă de sport”. În al treilea rând, democrația locală este adesea percepută ca funcționând destul de bine, în special în rândul grupurilor țintă care ar fi aceleași persoane care se implică în procesele de tip BP. Deschiderea prin intermediul BP nu este întotdeauna considerată atractivă, ceea ce înseamnă că mobilizarea este probabil cea mai mare provocare în Danemarca.

De asemenea, există puține stimulente pentru noi experiențe democratice. Acest lucru s-ar putea schimba în viitor, dar poate într-o altă abordare. Bugetarea participativă a fost tradusă în daneză cu un cuvânt similar cu „bugetarea cetățenilor” (*borgerbudget*), fără a folosi cuvântul „participativ”. Numărul de persoane care participă la PB a fost de 1-10% din populație per comunitate (cu cât comunitatea este mai mare, cu atât procentul este mai mic).

În fiecare an – în urma unor evaluări la nivel local - accentul principal a fost pus pe noi metode preconizate pentru facilitarea unor participări civice mai mari și luarea de decizii comune cât mai aproape de consensualitate; sursa de inspirație a fost modelul democrației grecești, cu reuniuni la fiecare două săptămâni, roluri, runde și reguli.

Un aspect inovativ a fost stimularea autogestionării comunității locale în localitatea Haderslev din 2017 și în continuare. Bugetul a fost împărțit în alocări mai mici oferite fiecărei comunități din cadrul municipalității. Pentru a obține fondul respectiv, comunitățile locale au trebuit să elaboreze și să prezinte un proiect care să implice cetățenii de la idei până la decizii; această inițiativă BP a impulsionat inițiativa locală și competențele de autogestionare ale comunității locale.

Municipalitatea Kolding a introdus metoda BP pentru segmentul de cetățeni pensionari, pentru a crește participarea la segmentul de vârstă 60+, și, de asemenea, BP este utilizată ca instrument de integrare a tinerilor imigranți străini cu studenții danezi. A fost conceput un proces special structurat ca brainstorming, perioadă de dezvoltare a proiectului și facilitarea unei etape de luare a deciziilor.

Municipalitatea din Hedensted a elaborat un plan pentru întregul an, „A Year-wheele”, care structurează ceea ce trebuia făcut lună de lună, din 2013 și în continuare. PB este utilizat pentru a dezvolta comunitățile mici rurale și este organizat o dată la trei

⁴ Engl.: *community pot*

ani. Aceasta înseamnă că se face o rotație a BP între 27 de comunități din localitate, câte 9 în fiecare an.

Municipalitatea din Århus a experimentat câte o tematică pentru fiecare BP. În 2015, tema a fost „combaterea singurătății”, în 2016: „vecinătatea cu refugiații”, 2017: „crearea de asociații”, 2018: „împreună”, 2019: „incluziune socială”;

Primăria din Gladsaxe a implementat PB ca acțiune și prevenire în domeniul climatic, oferindu-le oamenilor un cuvânt de spus cu privire la modul în care un teren cu iarbă din oraș să fie transformat într-un parc pentru a se gestiona atât de excesul de apă de ploaie, cât și de timpul liber al oamenilor.

Toate BP sunt conduse de consultanți și, ulterior, există un proces de responsabilizare a cetățenilor de către consiliile municipale. În unele ocazii, cetățenii sau asociațiile de cetățeni au solicitat/propus un astfel de proces.

FINLANDA

Secțiunea 22 din Legea municipală finlandeză, care a intrat în vigoare la 1 iunie 2017, încurajează bugetarea în cazul în care sunt implicați rezidenții. Conceptul de „bugetare participativă” este menționat și în Legea provincială.

O particularitate a Finlandei este utilizarea experienței și expertizei suedeze în creionarea procesului de bugetare participativă precum și în metodele de implementare practică.

La 7 iunie 2017, [Asociația Municipiilor și Autorităților Regionale](#) a publicat un manual privind „bugetele cetățenilor”, aceasta fiind denumirea uzuală în Finlanda pentru mecanismele bugetare în care sunt implicați rezidenții. Bugetarea participativă, deși utilizată pe scară largă în întreaga lume, era încă un fenomen nou în Finlanda la acel moment. Manualul prezintă cinci motive și patru modalități de aplicare a „bugetului cetățeanului”. Sunt date exemple concrete din diferite părți ale Finlandei. Directorul executiv al Asociației Municipalităților încuraja administrațiile locale să încerce diferite tipuri de bugetare participativă și să împărtășească bunele practici, explicând că *bugetul cetățenilor* combină doi factori importanți: democrația municipală și managementul financiar orientat spre eficiență.

Deși este sarcina consiliului local să decidă asupra liniilor economice majore, includerea rezidenților în planificarea serviciilor, investițiilor și economiei poate avea ca rezultat locuitori municipali mai mulțumiți și servicii mai bune, spun autorii. Manualul privind bugetul cetățenilor este destinat în primul rând aleșilor din municipalități și din provincii. Manualul era primul rezumat finlandez a ceea ce înseamnă bugetul cetățenilor în practică. Exemplele din manual provin de la Espoo, Helsinki, Karvia, Kuopio, Lahti, Pieksämäki, Pudasjärvi și Rovaniemi. Manualul este gratuit și poate fi descărcat din [biblioteca online a Asociației Municipiilor](#).

Manualul a făcut parte din proiectul Invånarfokus în reforma îngrijirii și peisajului, care face parte din programul de sprijin pentru schimbare al Asociației Municipiilor.

Un alt exemplu de cooperare între *Rețeaua suedeză de comunicatori* și Asociația Municipiilor și Autorităților Regionale și este și organizarea unui eveniment⁵ al rețelei de comunicatori municipali din noiembrie 2022 pentru a împărtăși experiențe de la Vasa și Tusby, precum și de la Trelleborg în Suedia.

Helsinki

Capitala Finlandei este una dintre municipalitățile care au adoptat bugetarea participativă. Procesul a implicat adunări publice, dezbateri și voturi pentru a permite cetățenilor să decidă asupra proiectelor locale care vor primi finanțare.

Helsinki a avut o experiență semnificativă cu bugetarea participativă, cunoscută sub numele de „[Osallistuva budjetointi](#)” (bugetare participativă în finlandeză).

Primul exercițiu de bugetare participativă în Helsinki a avut loc în 2012. Acesta a fost un pas semnificativ în implicarea cetățenilor în procesul decizional legat de alocarea resurselor bugetare la nivel local. De atunci, orașul Helsinki a continuat să organizeze exerciții regulate de bugetare participativă pentru a oferi cetățenilor oportunitatea de a influența prioritățile bugetare și de a contribui la dezvoltarea orașului.

În prezent, în 2024, [OmaStadi](#) este denumirea sub care se desfășoară implementarea bugetului participativ în Helsinki. Aceasta înseamnă că locuitorii își pot prezenta propunerile de îmbunătățire a orașului și apoi pot vota aceste propuneri. Helsinki alocă 8,8 milioane EUR pentru implementarea propunerilor care primesc cele mai multe voturi. Această sumă a fost împărțită între cele șapte districte (sectoare) din Helsinki. Suma de bani alocată per district este determinată de numărul de locuitori.

Procesul de bugetare participativă în Helsinki a inclus mai multe faze:

- În prima etapă, între 02.10.2023 - 15.10.2023, cetățenii au fost încurajați să propună proiecte și idei pentru îmbunătățirea orașului. Aceste propuneri au fost apoi evaluate și prelucrate de către experți pentru a se asigura că sunt fezabile și se potrivesc obiectivelor orașului.
- În a doua fază are loc analiza și votarea. Proiectele au fost analizate la nivelul primăriei, inclusiv ca și costuri implicate, modificate dacă a fost necesar și eventual combinate între ele pentru a fi fezabile. În prezent, cetățenii sunt invitați să voteze pentru proiectele preferate în perioada 28.02.2024 - 17.03.2024. Votul este la nivel de district. Se pot vota doar propunerile unui singur sector al orașului. Fiecare locuitor din Helsinki are cinci voturi pe care le poate acorda pentru cinci propuneri diferite. Pentru aceeași propunere se poate

⁵ <https://www.kommunforbundet.fi/evenemang/2022/deltagande-budgetering-i-kommunerna>

exprima un singur vot. Unele dintre voturi pot fi lăsate nefolosite. Rezultatele votului vor fi publicate după încheierea perioadei de vot. Ele sunt numărate separat la nivel de district. Propunerile sunt ierarhizate în funcție de numărul de voturi.

În cursul primăverii 2024, după votarea proiectelor, va avea loc o fază de așa numită co-creare care înseamnă cooperarea între experții administrației și primărie pentru dezvoltarea proiectelor care au fost votate.

Dezvoltarea și implementarea propunerilor OmaStadi începe odată ce rezultatul votului a fost confirmat. Orașul, în cooperare cu locuitorii, va lua în considerare modul de implementare a proiectelor. Dezvoltarea se poate referi la realizarea de sondaje, vizite la fața locului, ateliere de lucru sau alte forme de discuție. Oportunitățile de participare vor fi descrise mai detaliat în primăvara anului 2024 pe site-ul OmaStadi.

Informații despre orare și interacțiunea legate de implementarea sugestiilor pot fi găsite pe site-ul OmaStadi. Informațiile privind implementarea proiectelor vor fi completate pe site pe măsură ce implementarea progresează. Site-ul web explică fazele de implementare ale fiecărui proiect, programul asociat și modul în care locuitorii orașului pot influența implementarea.

În cursul toamnei 2024 primăria estimează că va începe implementarea proiectelor votate de cetățeni. Monitorizarea implementării și finalizării proiectelor va fi afișată pe pagina internet OmaStadi.

Tampere: Un alt oraș important din Finlanda, Tampere, a implementat și el procese de bugetare participativă pentru a implica cetățenii în deciziile bugetare locale.

Espoo: Orașul Espoo, care face parte din zona metropolitană a Helsinki, a avut de asemenea experiențe cu bugetarea participativă, oferind locuitorilor ocazia de a-și exprima opiniile cu privire la prioritățile bugetare.

FRANȚA

Administrația locală franceză este reglementată prin [Legea nr. 92-125 din 6 februarie 1992 privind administrația teritorială](#). Cetățenii sunt implicați în viața locală prin intermediul mai multor organisme consultative, dintre care majoritatea sunt impuse prin lege.

Organisme emblematic pentru participarea cetățenilor, consiliile de cartier au fost create prin [Legea nr. 2002-276 din 27 februarie 2002 privind democrația locală](#), extinzând o practică îndelungată din multe orașe. Acestea pot fi consultate de către primar și îi pot face propuneri cu privire la orice chestiune care privește cartierul sau orașul. De asemenea, ei pot să fie implicați în pregătirea, punerea în aplicare și evaluarea acțiunilor care privesc cartierul. Crearea consiliilor de cartier este obligatorie în orașele cu peste 80.000 de locuitori și opțională pentru orașele cu o populație

cuprinsă între 20.000 și 80.000 de locuitori. Limitele, atribuțiile precise, componența și procedurile de funcționare ale consiliilor de cartier nu sunt specificate prin lege: acestea sunt stabilite de consiliul municipal. De fapt, practicile variază foarte mult de la o municipalitate la alta: numirea prin tragere la sorți sau pe bază de voluntariat, președinția de către un oficial municipal ales sau de către membrii consiliului, capacitatea de a sesiza consiliul din proprie inițiativă etc.

O specificitate a Franței este culoarea politică sub auspiciile căreia a demarat bugetarea participativă. Astfel, în perioada 2001-2014 are loc alocarea/ implementarea bugetului participativ în localitățile în care, în majoritate, au câștigat candidații comuniști (PCF); la debutul anilor 2000, această situație privea un număr de aproximativ cincisprezece orașe: Saint-Denis, Bobigny, Morsang-sur-Orge etc. Implementarea inițială are loc mai curând urmând o ideologie apropiată de experiența din Porto Alegre, în vederea consolidării justiției sociale. Treptat, etichetele politice s-au estompat.

Trei factori pot explica introducerea bugetului participativ în municipalitățile comuniste:

- Declinul electoral și specificul politicilor locale: democrația participativă face posibilă includerea civică a tuturor cetățenilor, idee bine receptată de alegători;
- Schimbările ideologice și politice din PCF și de la nivelul partidelor, în general: bugetul participativ privit ca formă de exprimare sporită a sistemului reprezentativ, consolidând rolul și imaginea pozitivă a politicianului ales;
- Inițiativele actorilor implicați în programele rețelelor de activiști: aleși, activiști civici, consilieri teritoriali, profesioniști care dezvoltă și exportă know-how, tehnici și servicii oferite prin rețelele de activiști.

”Comunismul” municipal – în specificul său francez - s-a dezvoltat prin construirea unei legături foarte puternice între comunitățile locale și Partidul Comunist Francez. Releele locale, într-o țesătură asociativă foarte densă, au jucat rolul de intermediari, ceea ce a permis primăriilor să răspundă așteptărilor locuitorilor într-un mod apropiat de mecenatul public. Avantajul politic obținut: recrutarea de noi intermediari, cu un puternic „capital autohton” de încredere, valorificat prin dezvoltarea de mecanisme participative. Cu perspectiva declinului electoral continuu, bugetarea participativă a sporit dreptul de control al cetățenilor asupra deliberărilor și participarea lor la evaluarea politicilor publice. În timp, procesul de BP s-a extins spre municipalitățile de alte culori politice.

Din 2014, Franța a asistat la o revigorare a implementării bugetelor participative și la o dublare anuală a acestora. În 2014, după alegerile municipale, 6 comunități au adoptat bugete participative, astfel încât în octombrie 2018 Franța avea 80 de proiecte de bugete participative pentru ca la sfârșitul anului 2019 să existe în jur de 200. Bugetele participative au fost implementate nu numai de municipalități / orașe ci și de universități, departamente etc.

Participarea raportată la populațiile totale ale comunităților nu este una mare (de tip plebiscitar) media fiind undeva în jurul a 3,9% pentru anul de referință 2018. În unele

dintre orașele mari implicarea a depășit 7% în unele orașe medii-mici chiar 10%: Firminy (4,07 %), Jarny (4,75 %) Grande-Synthe (2,79 %). Însă implicarea a crescut în 2018 față de 2017: cu 50% la Jarny, 75 % la Grande-Synthe (exmple). Implicarea crește pe măsură ce: programele capătă notorietate, sunt apropiate de prioritățile cetățenilor, aceștia dobândesc experiență și informații, proiectele sunt concretizate / rezultatele sunt vizibile și voința politică rămâne dedicată proiectelor. Exemple din Franța privind creșterea participării civice la proiectele de buget participativ:

- Aytré (Charente-Maritime) : 7,39 % (+17 %);
- Lanester (Morbihan) : 6,83 % (+37 %);
- Rennes : 7,6 % (+46,15 %);
- Arras : 2,2 % (+22%).

Din propunerile făcute de cetățeni pe platformele de participare s-a desprins ideea generală de implicare în modul de investire a resurselor locale. Estetica urbană și modul în care arată localitatea natura, spațiile verzi și agricultura urbană, crearea de spații verzi partajate; transportul, mobilitatea și spațiile de recreere sportivă preocupă din respondenți (trecheri pietonale, securitate rutieră, instalare de radare în puncte de risc, spații sportive în aer liber cu acces liber, „trasee de sănătate” etc). Prioritățile sunt diferite în funcție de mărimea orașelor – în metropole nevoia de spațiu public partajat domină. Cel mai adesea costurile de funcționare nu sunt incluse în proiectele civice. În proporție mare, bugetele participative sunt pilotate de „serviciile de democrație locală” (instituțiile de dialog comunitar sau de direcțiile de comunicare). Orașele mari sunt mai sensibile la angajarea în procesele de bugetare participativă, standardul francez fiind localitatea cu 25.000 de locuitori, cele din zona pariziană în mod special (finanțarea ca pondere este diferită în raportul euro/ locuitor). Se observă că etichetele politice s-au ”decolorat”, treptat.

Trebuie menționate și procedurile bugetare participative pentru licee (BPL) implementate în perioada 2005-2012, în regiunea PoitouCharentes aspectele rezultate fiind obiectul unei serii de studii și analize pe tema „reformelor prin experimentare”; programe de acest tip s-au derulat în regiunea Nord-Pas-de-Calais.

Din 2014, după cum s-a menționat deja, Franța a asistat la o revigorare a implementării bugetelor participative și la o dublare anuală a acestora. În 2014, după alegerile municipale, 6 comunități au adoptat bugete participative, astfel încât în octombrie 2018, Franța avea 80 de proiecte de bugete participative pentru ca, la sfârșitul anului 2019, să existe în jur de 200. Bugetele participative au fost implementate nu numai de municipalități / orașe ci și de universități, departamente etc. La francezi a existat supoziția că prin participare și implicare în spațiul deliberativ se va crea o veritabilă «écoles de la citoyenneté» în sensul obținerii unui angajament civico-politic durabil, printr-un proces de implicare politică constantă.

În 2022, Franța avea 400 de autorități locale implicate în bugetarea participativă. La începutul anului 2020 și înainte de alegerile municipale, 140 dintre acestea alocuau fonduri pentru proiecte propuse și decise de cetățeni.

În realitate, aproape unul din cinci francezi locuiește în aceste 1,15 % localități, adică peste 12 milioane. În consecință, bugetul participativ este, cu siguranță, indicele

dezvoltării democrației participative locale și o abordare care a fost susținută și consolidată. Este vorba, în special, de aculturarea cetățenilor și, odată cu aceștia, a aleșilor și a managerilor autorităților locale la aceste noi forme de participare.

Paris

Bugetarea participativă din capitala Franței reprezintă cel mai larg proces de acest fel din Europa datorită populației căreia i se adresează.

Bugetul participativ din 2015 a aglutinat un număr de 5115 proiecte depuse, cu privire la cadrul vieții urbane și priorităților: cadrul urban general, mediul și politicile de transport-mobilitate au fost printre cele aduse în dezbatere de cetățeni (inițiativele de cultură doar 8%, educația tinerilor 6%, sport 5%, solidaritate 4% - ca ponderi din totalul proiectelor / inițiativelor; alte 200 de proiecte au totalizat sub 4%). Modul în care cetățenii organizează spațiul public în funcție de priorități diferă în marile metropole față de cele cu un grad de mărime mediu / mic.

Așa cum s-a întâmplat și în alte locuri, procesul a cunoscut o evoluție în timp.

Bugetarea participativă din 2023 a cerut cetățenilor să voteze dintre 249 de propuneri. Perioada de vot a fost deschisă între 7-26 septembrie 2023 fie prin vot fizic în spațiile municipale din fiecare *arrondissement* parizian, ori via platforma online DeciderParis.

Printre cele 249 de idei propuse se numără renovarea clădirilor publice pentru a contribui la tranziția ecologică, instalarea unor centre de sănătate de proximitate în Belleville și dezvoltarea tehnologiei și culturii digitale în școlile din capitală.

Participanții au putut vota atât pentru mai multe propuneri care privesc întregul Paris - extinzându-le astfel la întreaga capitală - cât și pentru propuneri referitoare la un anumit *arrondissement*. Aceștia au avut posibilitatea, de asemenea, să acorde patru categorii de vot pentru a restrânge opțiunile: „Ador”, „Îmi place”, „De ce nu” și „Nu sunt convins”.

În anul anterior, 2022, peste 140.000 de parizieni au votat pentru un total de 62 de proiecte, reprezentând o investiție de 82 de milioane de euro. La nivelul întregii capitale două proiecte câștigătoare au fost crearea de picturi murale în aer liber și achiziționarea de echipamente de curățenie mai puțin poluante pentru a face orașul mai curat și mai frumos, precum și instalarea de insule răcoroase pentru a face față valurilor de căldură. Ambele proiecte au trecut ulterior în faza de studiu și proiectare, cu un buget de nouă milioane de euro.

În prezent, exercițiul de bugetare participativă pentru anul 2024 este demarat deja în Paris, perioada de depunere a ideilor și propunerilor de proiecte pe platforma DeciderParis fiind deja încheiată pe 5 februarie 2024.

Cele patru criterii necesar a fi îndeplinite de propuneri sunt: să fie depus de un rezident indiferent de naționalitate al Parisului în vârstă de cel puțin 7 ani; să servească interesul general; să fie de competența orașului; să constituie o cheltuială de capital.

Ideile au putut fi depuse de persoane sau grupuri: asociații, grupuri de vecini sau de prieteni, consilii de cartier, părinți sau elevi din aceeași școală etc. Ideile puteau viza întregul Paris sau un anumit arondisment, sau chiar o anumită adresă, în orice domeniu de competență al orașului Paris: atractivitatea și ocuparea forței de muncă, cultură și patrimoniu, educație și tineret, mediu, mobilitate, curățenie, sănătate, prevenire și siguranță, solidaritate, sport, mediul de viață.

Grenoble

Prin [intermediul bugetului participativ](#), Primăria Grenoble oferă locuitorilor posibilitatea de a-și prezenta propriile propuneri de proiecte care să contribuie la îmbunătățirea orașului lor, cât mai aproape de nevoile și dorințele lor.

Din 2015, locuitorii din Grenoble au înregistrat un număr de 620 de idei/propuneri în cadrul a 3 ediții, unde fost selectate 31 de proiecte, iar 19 dintre acestea au fost realizate în toate zonele orașului: Dragonne în Saint-Bruno, Théâtre de verdure în Parc Bachelard, atelierul de biciclete Pignon sur roue în La Villeneuve, o grădină comună în cartierul Hoche etc.

În 2018, primăria orașului Grenoble a lansat cea de-a patra ediție a bugetului participativ. Pentru a facilita accesul la bugetul participativ și pentru a permite unui număr și mai mare de cetățeni să își spună părerea, votul online a fost deschis timp de 1 lună, între 6 septembrie și 6 octombrie. În această perioadă a existat chiar și o secție de votare mobilă, pe lângă secțiile de votare fixe.

Orice asociație sau persoană fizică cu vârsta de peste 16 ani putea depune o idee online pe www.budgetparticipatif.grenoble.fr sau la o *Maison des Habitants*. Promotorii de proiect și-au prezentat ideile în cadrul unei zile festive și conviviale la primărie, în fața a peste 1.300 de persoane care au venit să facă o primă selecție. Au fost selectate 30 de proiecte. Proiectele de pe lista scurtă au fost studiate de către oraș și metropolă pentru a stabili dacă sunt fezabile și la ce costuri. În urma examinării de către departamentele municipalității și ale metropolei, 7 proiecte nu au fost în cele din urmă selectate, iar cetățenilor li s-au explicat motivele respingerii celorlalte propuneri (ar fi generat costuri de funcționare prea mari, o structură inginerescă neeligibilă, un local care nu aparține orașului, promotori care au indicat că nu doresc să continue proiectul etc.).

O atenție deosebită este acordată tinerilor cu vârste cuprinse între 16 și 25 de ani, rezidenților străini și locuitorilor din cartierele urbane prioritare pentru a prezenta programul și pentru a le oferi locuitorilor posibilitatea și dorința de a profita de acesta.

De-a lungul anilor, municipalitatea a intensificat numărul de evenimente de informare și de discuții: evenimente sociale în centrele de rezidenți, asociații și facilități pentru tineri, discuții cu rezidenții străini în cadrul atelierelor sociale și lingvistice (ASL) și în piețe, în excursii școlare, în timpul programului Vara în parc etc.

După introducerea votului online în 2017, în 2018 s-a vizat extinderea și mai mult a sistemului. Ghidul practic al participării cetățenești, elaborat în comun de aleși, de

funcționarii municipali și de cetățeni, oferă o definiție practică a diferitelor forme de participare oferite în Grenoble: consultare, dialog și co-construcție.

Pentru al doilea an consecutiv, orașul Grenoble a primit un trofeu legat de participarea și de consultarea civică. Aceste premii, organizate de Décider și de un ziar local, au recompensat proiectele inovatoare în materie de participare. După sistemul de interpelare și de vot al cetățenilor din 2018, Grenoble a primit Certificatul de acțiune cetățenească.

Primăria orașului Grenoble, în parteneriat cu Science-Po Grenoble, a propus cetățenilor din Grenoble implicați în viața democratică locală un curs de formare pentru a le aprofunda cunoștințele despre sistemul instituțional local și despre domeniul participării cetățenești. Obținerea Certificatului de acțiune cetățenească nu dă naștere, desigur, la niciun statut sau drept special, dar reprezintă o oportunitate pentru locuitorii din Grenoble implicați în viața locală de a obține recunoașterea academică a competențelor lor.

GERMANIA

Primul buget participativ din Germania datează din anul 1998; din anul 2004 acest proces a cunoscut o extindere semnificativă la nivelul comunităților locale. Modelul participativ german este diferit de modelul Porto Alegre, scopul său principal nu este în primul rând repartitia resurselor și justiția socială, cât mai ales se caută implementarea bunei guvernante la nivelul comunităților (modernizarea sistemelor administrative, deschiderea acestora spre nevoile reale ale cetățenilor și transpunerea acestor solicitări în soluții). Și un mijloc de atenuare a dezinteresului civic și al absenteismului, care tind să lase chestiunile bugetare doar în seama decidenților și specialiștilor. În practică experiența germană se traduce prin informarea publicului cu privire la buget/ politicile bugetare astfel încât acestea să devină comprehensibile la nivel larg și să stimuleze propunerile cetățenești în domeniu. Utilizând internetul, publicul este consultat cu privire la propunerile de buget și cu privire la măsurile de reducere a cheltuielilor, dacă este cazul. Aleșii își exprimă opiniile și proiecțiile de buget, apoi acestea intră în demersuri consultative, dar deciziile finale revin consiliilor municipale. Caz special, Germania are un program apriori de "educare" a publicului în chestiuni de bugetare participativă⁶.

Caracteristicile modelului german de buget participativ:

- este un model consultativ prin care cetățenii acționează ca adviseri și consilieri pentru policymakeri (consilieri locali) și pentru administrație;
- fiind consultativ permite propuneri pe întregul buget (nu doar pe unele capitole) inclusiv în ceea ce privește investițiile și măsurile de economisire (cost-savings);
- dialogul / consultarea se fac intensiv, via Internet;

⁶ Informații generale și programe <https://www.buergerhaushalt.org/>

- scopul principal este acela al consolidării responsabilității, cu redactarea unor rapoarte generale în urma procesului consultativ, informațiile fiind publice pe portalul <https://www.buergerhaushalt.org/> și modernizarea structurilor administrative cu implicarea cetățenilor și obținerea unor structuri administrative mult mai responsive, capacitarea cetățenilor de a deveni beneficiari ai unor servicii de mai bună calitate, ale căror standarde să fie elaborate împreună cu aceștia;
- ca și în cazul Franței, municipalitățile privesc BP ca pe un instrument valid pentru implicarea civică în toate chestiunile ce țin de fondurile publice;
- nu există o formulă unică de succes, fiind așadar vorba de invoare / experimentare / învățare.

Primul experiment de tip PB a avut loc în 1998 într-o mică municipalitate, Mönchweiler, prima care a implicat publicul în activitatea de planificare financiară. Experiența din Mönchweiler a fost în scurt timp preluată de un număr de alte localități, care au construit împreună o rețea intitulată *Autoritățile locale pentru viitor*, o asocierie dedicată experimentării noului concept de modernizare administrativă. În anul 2000, Ministerul de Interne din landul Westphalia – Rhinul de Nord în parteneriat cu Bertelsmann Foundation a lansat un proiect pilot prin care 6 municipalități au preluat modelul BP ca instrument participativ. De la o municipalitate în anul 1998 (și tot 1 în 1999) respectiv 12 în 2005 și 65 în 2011, s-a ajuns la un număr de 96 de municipalități germane care au adoptat BP, în anul 2013. Creșterea a fost semnificativ mai mare după anul 2007. Proiectele încheiate (în primul rând din cele 6 municipalități incluse în programul pilot) au stimulat alte municipalități să preia BP ca instrument de modernizare administrativă. Agenția Federală pentru Educație Civică a contactat un număr de districte ale Berlinului, inclusiv BerlinLichtenberg, avansând un număr de formule utile de bugetare participativă. După o perioadă de relativă stagnare între 2004-2005 (faza de reorientare) BP practic a proliferat ca urmare probabil și a construirii unei rețele dedicate tematicii, datorită implicării Agenției Federale pentru Educație Civică și Serviciului Agenției pentru Comunități.

Modelul Porto Alegre a fost preluat ca model inițial; Fundația Bertelsmann a inițiat un premiu dedicat eficienței și democrației în guvernanțele locale, acordat acelor municipalități care și-au îmbunătățit substanțial calitatea serviciilor municipale și nivelului de satisfacție al cetățenilor față de administrație. În Germania însă scopul nu a fost distribuția justiției sociale respectiv lupta împotriva clientelismului și corupției – ca în Brazilia – ci o consolidare mutuală a relației administrație-cetățeni.

Deși de o bogată diversitate, BP utilizate în Germania au în comun un lucru: sunt mai puțin axate pe investiții și mai mult pe creșterea ratei de participare / implicare în managementul serviciilor și utilizării fondurilor publice. Modernizarea prin participare (civică) acesta ar fi obiectivul principal al autorităților care au preluat și introdus BP. Nu puține dintre municipalitățile care au aplicat BP au văzut în acesta și un instrument de răspuns la criza financiară municipală, partidele de diverse culori politice având de făcut față la problema precarității fondurilor și creșterii insatisfacției publice – inițiativa a venit în mai mare măsură nu de la public ci de la autoritățile locale, fără ca obiectivul enunțat aprioric să fie introducerea unei democrații directe incisive (dimpotrivă, democrația reprezentativă a rămas solidă, competențele în materie de decizii fiind la

reprezentanții aleși de cetățeni prin vot direct). Publicarea bugetelor – obligatorie într-o serie de state din RFG – s-a dovedit inadecvată sau incompletă, prin urmare cetățenii au fost implicați, ONG-urile au preluat tema activând pentru o mai mare participare și co-determinare. Proiecte semnificative au fost inițiate – de genul Stuttgart21 (construcția unei stații de tren în 2007 - proiectul acesteia fără dezbateri publice a devenit cauza unor proteste civice ale cetățenilor care nu au fost consultați în procesul de luare a deciziilor, aspect remediat prin includerea în BP).

Toate bugetele participative din Germania au în comun o structură tri-fazică a procesului: **informare – consultare – responsabilizare**.

1. În prima fază cetățenii primesc informații extinse cu privire la buget și procedura BP. Scopul este acela al informării utile cu privire la mecanisme, capitole bugetare, zonele de activitate ale autorității locale, scopul veniturilor și cheltuielilor, astfel încât membrii comunității să poată reflecta în mod informat la creionarea unor variante și opinii, fiind încurajată implicarea.
2. În faza secundă - de participare și consultare – cetățenii contribuie cu propriile idei, fac propuneri de planning și emit feedback la propunerile existente/avansate. Propunerile sunt discutate de cetățeni pe forumuri online sau la întâlniri publice, adeseori sunt reținute într-o ordine a priorităților. La final rezultă o listă generată de aceste priorități, preluată de consiliul municipal și de către oficialități. Acestea stabilesc fezabilitatea și cât anume din lista respectivă poate fi în mod real preluată spre realizare. Analiza cuprinde: fezabilitatea, costurile, responsabilitatea municipalității – după care urmează procesul integrării în deciziile adoptate de aleșii locali și factorii de decizie.
3. Faza a treia – a responsabilizării – decidenții și administrația promovează informații cu privire la rezultatul participării, explicând și justificând deciziile și propunerile care sunt realizabile și pe cele care nu sunt. De regulă, se publică un raport care condensează toate aceste informații și explicații. Cetățenii nu decid, ei recomandă.

Köln

Köln a fost primul mare oraș din Germania care a implementat un [buget al cetățenilor](#) bazat pe *Neues Kommunales Finanzmanagement* (NKF)⁷. În cadrul proiectului pilot pentru bugetul cetățenilor (din 2008), primăria a lansat simultan un nou serviciu de e-participare, care avea ca scop sprijinirea implicării cetățenilor prin intermediul internetului, într-un mod eficient, transparent și orientat spre activitate. Abordarea e-participare utilizată în Köln depășește metodele de participare oarecum mai selective practicate de alte autorități locale. Cu sprijin politic, primăria orașului Köln a parcurs un drum de anvergură în ceea ce privește orientarea și implicarea cetățenilor.

Site-ul www.stadt-koeln.de este un instrument de informare pentru cetățenii orașului Köln. Cu ajutorul [Institutului Fraunhofer](#) IAIS, a fost lansată o nouă procedură de participare și a fost instalat un sistem special, sprijinit de un software; acest lucru

⁷ Nou management financiar local

înseamnă că propunerile cetățenilor pot fi prezentate, discutate și clasificate, asigurându-se în același timp că cunoștințele și opiniile publicului cu privire la buget sunt acum obținute prin mijloace electronice și utilizate în pregătirea planificării și a procesului decizional. Platforma de participare bazată pe internet este piesa centrală a unui sistem multicanal care include, de asemenea, linii de telefonie (call center), scrisori și contact personal.

Dialogul online de patru săptămâni pentru bugetul 2008 al cetățenilor din Köln s-a desfășurat în perioada 22.10 - 19.11.2007 și a fost extrem de reușit: cu cote de participare foarte ridicate, astfel participarea cetățenilor din Köln la elaborarea bugetului local depășea cu mult sistemele online similare din Germania și poate chiar din întreaga Europă. De asemenea, proiectul a beneficiat de o mare acoperire mediatică.

Între timp, primăria orașului Köln a decis să pună în aplicare cele mai bine 300 de idei, pentru care a aprobat resurse suplimentare în valoare de 8,2 milioane de euro pentru 2008/2009. Aceste propuneri au fost limitate la cele pentru care a fost posibil să se determine costurile. Resurse suplimentare au fost alocate în bugetul pentru 2010.

În 2009, un nou sistem de participare pe teme de educație/formare și protecția mediului a fost pus în aplicare pentru bugetul 2010. Un sistem de flux de lucru online a asigurat întregul lanț al procesului participare cetățenească > acceptare politică > luare de decizii și responsabilitate > monitorizare a deciziilor.

Berlin

Parlamentul german a alocat finanțarea de 25 milioane EUR bugetului landului Berlin pentru bugetare participativă aferentă anului 2023. Acesta a fost un mare pas spre punerea în practică, [după ani de discuții](#), a acestui proiect numit oficial „**Buget participativ la nivel de land**”. Un document-concept de 29 de pagini, elaborat de Departamentul de Finanțe al Senatului și de Cancelaria Senatului, a fost adoptat cu puțin timp înainte de alegerile din toamna anului 2021. Documentul prevede că senatorul pentru finanțe și Cancelaria Senatului ar trebui să creeze condițiile pentru ca cetățenilor să li se aloce un buget concret pentru implementarea proiectelor de investiții propuse participativ.

Implementarea efectivă a fost programată să înceapă în primăvara anului 2023. O companie de proiect urmărea diseminarea publică a conceptului în comunitatea urbană (inclusiv crearea unui site web și crearea de evenimente). Un comitet director format din parlamentari și reprezentanți ai administrației are, de asemenea, sarcina de a detalia conceptul de bază. În toamna anului 2023, berlinezii au avut posibilitatea de a trimite sugestii și idei pentru proiecte.

Avantajul bugetării participative la nivel de land constă în faptul că, dacă un proiect nu este de competența districtului/orașului, acesta poate fi transferat spre finanțare landului.

Suma de maxim 20.000-25.000 EUR a fost stabilită ca limită per proiect în cadrul bugetelor participative ale districtelor/cartierelor berlineze Lichtenberg, Treptow-Köpenick, Marzahn-Hellersdorf și Neukölln. În anul 2023 districtele berlineze au desfășurat etapa de colectare și selectare a proiectelor.

În anul 2024, odată cu aprobarea bugetelor anuale, biroul districtual Marzahn-Hellersdorf, de exemplu, a decis ce propuneri de până la 20.000 de euro din cadrul bugetului participativ vor fi implementate și realizate în 2024. Propunerile depuse au fost dezbătute în *Forumul de cooperare de cartier*. Întrucât toată lumea a fost de acord că bugetarea participativă este o mare oportunitate de a sprijini inițiativele și proiectele existente împotriva risipei alimentare, unul dintre proiectele agreeate pentru sectorul social este „Frigidere *fair share* de cartier”⁸. Pentru acesta sunt alocate 15.000 de euro și sunt incluse în actualul proiect al bugetului 2024/25. Pentru a face acest lucru, birourile districtuale poartă discuții cu trei operatori care au deja succes, pentru a afla ce merge bine și ce merge mai puțin bine. Grupurile de acțiune din cartier, grădinițele, organizațiile de lucru din cartier și școlile sunt invitate să ia legătura dacă doresc să stabilească o astfel de ofertă deschisă care poate oferi cetățenilor un acces bun și sigur.

ITALIA

Bugetarea participativă (PB) a fost implementată în diverse orașe din Italia ca mijloc de implicare a comunității în procesele decizionale legate de cheltuielile și proiectele locale.

Un exemplu notabil este orașul Bologna, care a fost un pionier în inițiativele de bugetare participativă. Bologna a introdus primul său proces de bugetare participativă în 2014, permițând locuitorilor să propună și să voteze proiecte care să fie finanțate cu o parte din bugetul municipal. Succesul programului a dus la continuarea acestuia în anii următori. Alte câteva orașe italiene, printre care Roma, Napoli și Milano, au experimentat, de asemenea, bugetarea participativă în diferite grade.

În Italia nu există o lege specifică la nivel național care să impună bugetarea participativă. În schimb, punerea în aplicare a bugetării participative depinde în mare măsură de inițiativele locale și de politicile municipale. Orașele și municipalitățile din Italia au autonomia de a adopta practici de bugetare participativă în funcție de nevoile și prioritățile lor specifice, Italia având un cadru juridic care sprijină autonomia locală și participarea cetățenilor. Constituția italiană, la articolele 114 și 118, acordă regiunilor și autorităților locale o autonomie semnificativă în materie legislativă, permițându-le să reglementeze afacerile locale, inclusiv formele de participare a cetățenilor.

⁸ În cadrul acestui tip de proiect există grupuri de campanie care vizitează în mod special supermarketurile și întreprinderile mici și iau alimente de acolo la ora închiderii. Astfel are loc „salvarea de la distrugere și împărțirea alimentelor” și sunt din ce în ce mai mulți oameni cărora le place să facă un bine, să salveze alimentele de la distrugere și, de asemenea, le place să ajute.

Unele regiuni și municipalități din Italia au adoptat bugetarea participativă ca mijloc de promovare a transparenței, a angajamentului civic și a democrației locale. Reglementările și procedurile specifice pentru bugetarea participativă pot varia de la o localitate la alta.

Bologna

Începând din 2014, municipalitatea din Bologna a demarat și a ghidat acest proces, experimentând și perfecționând progresiv un model care se distinge, în comparație cu experiențele dezvoltate în alte orașe, prin natura sa colaborativă în toate fazele prevăzute, inclusiv în cea de co-proiectare. Prin bugetarea participativă, obiectivul este de a experimenta noi practici democratice, inclusiv prin intermediul instrumentelor digitale, de a asculta pe scară largă nevoile teritoriale, scoțând la iveală propuneri de la nivelul de bază, de a implica cetățenii în co-proiectarea acțiunilor de politică publică și în votarea directă a propunerilor care urmează să fie finanțate și implementate în teritorii (inclusiv cetățenii nerezidenți și cei cu vârsta de peste 16 ani).

Bologna are o istorie de implicare a cetățenilor în procesele decizionale. Orașul a fost un veritabil pionier în experimentarea diferitelor modele de guvernare participativă. Bologna a utilizat, de asemenea, platforme digitale pentru a facilita implicarea cetățenilor în procesul de bugetare participativă. Instrumentele și platformele online pot fi utilizate pentru depunerea de idei, discuții și vot, ceea ce îl face mai accesibil unui segment mai larg al populației.

Ediția BP 2023

În perioada 30 ianuarie - 19 februarie 2023, cetățenii municipiului Bologna au fost chemați să își prezinte propunerile. Ulterior, în perioada martie-aprilie, propunerile colectate au fost definite împreună cu ceilalți participanți și cu tehnicienii municipalității în cadrul unor întâlniri de co-planificare.

În luna mai, cele [43 de proiecte admise printr-o fază de votare](#) au fost publicate pe site-ului municipalității, iar în perioada 26 mai-30 iunie votarea s-a desfășurat online pe site. Au votat 19.327 de persoane.

Districtul în care au fost exprimate cele mai multe voturi a fost Navile, cu 4.725 de voturi, urmat de Borgo Panigale-Reno (3.508 voturi), Santo Stefano (3.207 voturi), Porto Saragozza (3.155 voturi), Savena (2.634 voturi) și, în cele din urmă, San Donato-San Vitale 2.098 voturi). Rezultatele au fost oficializate și ratificate printr-o [Hotărâre a Consiliului Municipalității din Bologna](#), din data de 11 iulie 2023, prin care au fost finanțate proiectele cu cele mai multe voturi din fiecare district, adică șase proiecte:

1. [Cartierul BORGO PANIGALE-RENO Sejur la Ghisello](#), implementat în Grădina Ghisello, fostul club de bowling Baldini și teren de baschet în via Crocioni de-a lungul pistei de biciclete Ghisello. Proiectul propune reamenajarea spațiului

pentru a îmbunătăți utilizarea de către familii, adolescenți, persoane în vârstă și sportivi, ca o oportunitate pentru socializare și evenimente.

2. [Com'in](#): reamenajarea spațiilor Casei de cartier Fondo Comini și a parcului adiacent, pentru a încuraja integrarea între culturi și generații. Obiectivul este de a permite diferitelor realități asociative și non-asociative, tinerilor, migranților, persoanelor în vârstă, familiilor, grupurilor mici informale să experimenteze un spațiu multicultural, curat, sigur, accesibil și luxuriant de verde.
3. [Portul verde din Bologna, Acțiuni de angajare pentru a pune în valoare istoria, natura și sportul](#): Propunerea se referă la parcurile și grădinile din zona Marconi, în special cele din apropierea zidurilor istorice și din interiorul Manifatture delle Arti, în legătură cu alte spații publice din afara zidurilor. Proiectul își propune să reamenajeze aceste locuri pentru a redescoperi istoria și țesutul civic prezent și activ, prin activități de promovare culturală, educațională și sportivă de angajare, pentru a încuraja agregarea și socializarea. În plus, proiectul își propune să asigure trasee și conexiuni, să îmbunătățească utilizarea pietonală și să experimenteze noi utilizări ale spațiului public, în vederea sustenabilității mediului și a incluziunii sociale.
4. [Satul culorilor](#): Proiectul propune crearea *Satului culorilor* în Piazza dei Colori, un spațiu urban pentru toate persoanele cu vârste cuprinse între 0 și 99 de ani, prin intervenții de reamenajare a pieței și de îmbunătățire a spațiilor verzi.
5. [Spații pentru toți la Lunetta](#): reamenajarea și renovarea spațiilor fostului Centru de Tineret Moratello pentru a crea un spațiu de întâlnire pentru adolescenți și preadolescenți, precum și spații dedicate sprijinirii părinților. Dimineața, unele spații ar putea fi dedicate activităților pentru familiile cu copii preșcolari, pentru a sprijini activitatea parentală. Se crează, de asemenea, toalete publice în incinta centrului de tineret, astfel încât acestea să poată fi folosite de toți vizitatorii parcului care nu dispune de așa ceva. În cele din urmă, se propune reamenajarea băilor de la parterul casei de cartier Lunetta Gamberini.
6. [Printre parcuri, sate și curți de-a lungul râului Savena](#): reamenajarea spațiilor verzi și a punctelor de întâlnire din Parco dei Cedri, Parco del Paleotto și Parco del Lungosavena, consolidând conexiunile velo-pedestre ale acestor zone și încurajând locurile de interes, pentru a permite tuturor persoanelor, cu o atenție deosebită pentru familii, copii, persoane cu dizabilități, să se bucure de spații incluzive și accesibile. Acest proiect s-a născut cu scopul de a pune în valoare traseul istoric al apei Savena care unește toate aceste locuri. Se propune recuperarea și implementarea mobilierului existent în zonele municipale care nu interferează cu zonele private.

Toate proiectele care au obținut maxim de voturi populare în fiecare comunitate vizează amenajări de zone verzi și centre recreative.

Roma

Capitala Italiei a început să experimenteze bugetarea participativă în anul 2015.

Roma a acceptat provocarea democrației participative și a început o regândire a rolului și a valorii participării populare. Un mod de a înțelege relația dintre administrația publică și cetățeni, care depășește însăși conceptul de comunicare publică - așa cum exista încă până la începutul anilor 2000 - și se traduce prin construirea unui dialog cu cetățeanul și o mai mare implicare în procesele decizionale a celor care locuiesc permanent, studiază sau lucrează în oraș. Din punct de vedere normativ, cele mai importante inovații în acest domeniu au fost introduse de [Statut comunal, modificat de Adunarea Capitolină în ianuarie 2018](#). Noul text marchează, de fapt, un punct de cotitură, nu numai pentru că redesenează întregul concept al participării dar mai ales pentru că introduce instituții complet noi, cum ar fi bugetul participativ, referendumul proactiv, petiția populară electronică.

În 2018, Roma Capitala a început o testare a acestui instrument participativ, având ca protagoniști studenți și lucrători din Municipiul VIII. O sumă semnificativă a fost disponibilă: 17 milioane EUR, rezultatul unui acord de planificare urbană, pentru a fi investită în întregime în intervenții de reamenajare urbană a unora dintre locurile considerate cele mai semnificative de către locuitorii din diferitele cartiere ale municipalității. Cu această ocazie, a fost lansat hashtagul #ROMADECIDE, care a devenit ulterior leitmotivul participării capitoline, și a fost concepută o platformă electronică pentru colectarea și votarea propunerilor, în cadrul zonei Participă de pe site-ul instituțional. Succesul acestei experimentări (80 de proiecte de reamenajare au ajuns la votul final, dintre care 18 au fost admise la finanțare) a dus la decizia de a replica proiectul în 2019 la scara orașului. De data aceasta, 20 de milioane EUR au fost disponibile pentru a investi în intervenții de îmbunătățire a decorului urban.

După cum s-a menționat, bugetul participativ capitolin nu a fost primul din Italia, dar este cu siguranță cel mai articulat și complex, fie și numai datorită dimensiunii: sunt incluse toate cele 15 municipalități ale capitalei Roma, din centru până la periferie. Procesul a fost conturat pas cu pas, mai întâi cu un regulament și apoi în regulamentele relevante aprobate de Consiliu⁹, astfel încât să includă și segmentele mai puțin digitalizate ale populației, care au fost implicate datorită sprijinului acordat de organizația *Punti Roma Facile* și organizării, de către administrațiile municipale, a unor întâlniri publice specifice în zonă. În cele din urmă, platforma online a fost re-proiectată față de anul precedent pentru a urmări toate fazele procesului: încărcarea propunerilor de către cetățeni, selecția acestora prin exprimarea online a uneia sau mai multor preferințe - cu un prag de 5% - și votul electronic final în stil "cabină de vot" (nu mai mult de trei voturi de fiecare cetățean, accesul fiind supus identificării și verificării efective a dreptului de participare), toate acestea cu o interfață ușor de utilizat și în conformitate cu cea mai recentă legislație privind confidențialitatea. La finalul procesului, au fost prezentate 1.521 de proiecte, 233 au fost examinate de

⁹ [https://www.comune.roma.it/web-resources/cms/documents/Deliberazione della Giunta Capitolina n.103 del 31 maggio 2019.pdf](https://www.comune.roma.it/web-resources/cms/documents/Deliberazione_della_Giunta_Capitolina_n.103_del_31_maggio_2019.pdf)

comitetul tehnic al administrației, iar 65 au fost admise la finanțare în urma votului final.

Milano

Orașul Milano a experimentat bugetarea participativă, pentru prima oară, în 2015. În anul 2017 a fost lansată a doua ediție, iar în aprilie 2018 au fost desemnate proiectele cele mai votate care au trecut în faza de implementare.

Rezumăm principalele etape:

- Municipalitatea face publică procedura prin intermediul [Acordului de participare](#), care definește inclusiv resursele pe care a decis să le pună la dispoziție. Suma alocată în 2018 a fost de circa 4,5 milioane EUR.
- Cetățenii, în mod individual sau colectiv, dezvoltă idei inițiale pentru transformarea unui spațiu care îi interesează. Aceste idei sunt susținute de o rețea de suporteri.
- Ideile cu cel mai mare număr de susținători sunt supuse unei verificări comune între inițiatori și birourile competente ale municipalității pentru a defini proiectul/proiectele.

Proiectele sunt apoi aduse în atenția cetățenilor care, prin trei voturi, le pot alege pe cele care prezintă cel mai mare interes. Proiectul care primește cele mai multe voturi pentru fiecare municipalitate, inclusiv bonusuri pentru coerența atât cu obiectivele stabilite de fiecare municipalitate, cât și cu criteriile de accesibilitate, este implementat. În cazul în care nu se solicită întreaga sumă disponibilă, cel de-al doilea proiect cel mai votat va fi inclus și el în lucrările ce urmează a fi realizate.

Rezultatele obținute în cea de-a doua fază a bugetului participativ din Milano au fost 12 proiecte finanțate, selectate din 242 de idei candidate, votate de 17.000 de milanezi. Proiectul finanțat cu cele mai multe voturi obținute a primit 2.000 de voturi, iar cel finanțat cu cel mai mic număr de voturi a obținut puțin sub 1.000 de voturi.

Rezultatele de până în prezent sunt: un portal dedicat proiectului și actualizărilor subsecvente - un singur proiect finalizat dintre cele 12 finanțate.

Pe scurt, BP a fost un nou instrument în relația dintre administrația publică și cetățeni, care este considerat de succes de către administrația municipală. Iar în textul de modificare a regulamentului privind participarea cetățenilor în general, BP a fost singurul instrument care nu a primit actualizări/modificări din partea administrației municipale și a grupului de experți convocați în acest scop. Trebuie remarcat și că bugetul total al orașului Milano este de circa 4 miliarde EUR. Suma care a fost destinată bugetării participative a fost de 4,5 milioane EUR, ceea ce reprezintă aproximativ 0,1% din bugetul total al primăriei.

POLONIA

A fost prima țară¹⁰ europeană care a legiferat bugetarea participativă la nivel național.

Acest lucru s-a întâmplat în 2009, printr-o lege de stimulare, numită [Fondul Solecki din 21.02.2014](#) (fondul satelor). Această lege vizează zonele rurale cu cel mai scăzut nivel administrativ al autorităților locale poloneze, oferind posibilitatea de a crește fondurile care le sunt alocate, cu condiția ca alocarea acestora să fie decisă de populație.

În primii 8 ani (2011-2019), bugetele participative au fost create de către administrațiile locale exclusiv pe baza statutului general al unităților administrative locale, conform [Legii privind autonomia locală din 08.03.1990](#), art. 6 alin. 1: „Domeniul de activitate al unei municipalități include toate chestiunile publice de importanță locală care nu sunt rezervate de legi altor entități”.

Evoluțiile legislative ulterioare din 2018 au făcut ca PB să fie obligatorie în 66 de orașe, precum și o opțiune pentru restul administrațiilor locale și regionale din țară. Acest nou cadru juridic, creează așteptările unei schimbări treptate a peisajului PB în Polonia în următorii ani.

Așadar, abia prin [Legea din 11 ianuarie 2018 de modificare a anumitor legi pentru a spori participarea cetățenilor la procesul de alegere, funcționare și control al anumitor organisme publice](#) s-a introdus o reglementare a bugetelor participative¹¹. Cu toate acestea, în conformitate cu articolul 15 din legea citată, unele dintre dispozițiile acesteia, inclusiv cele privind bugetele participative, s-au aplicat începând cu mandatele organelor alese în toamna anului 2018 pentru anii 2018 - 2023.

¹⁰ <https://www.senat.gov.pl/gfx/senat/pl/senatopracowania/187/plik/ot-682.pdf>

¹¹ Această lege a adoptat următoarea soluție:

Articolul 5a. (1) În cazurile prevăzute de lege și în alte chestiuni importante pentru municipalitate, se pot organiza consultări pe teritoriul acesteia cu locuitorii municipiului.

(2) Principiile și procedura de desfășurare a consultărilor cu locuitorii municipiului sunt stabilite prin hotărâre a consiliului municipal, sub rezerva secțiunii 7.

(3) O formă specială de consultare socială este bugetul participativ.

(4) În cadrul bugetului civic, locuitorii prin vot direct decid anual asupra unei părți a cheltuielilor din bugetul municipal. Sarcinile selectate în cadrul bugetului civic sunt incluse în rezoluția privind bugetul municipal. Consiliul municipal, în cursul lucrărilor asupra proiectului de rezoluție bugetară, nu poate elimina sau modifica substanțial sarcinile selectate în cadrul bugetului participativ.

(5) În orașele reședință de județ, înființarea unui buget civic este obligatorie, caz în care valoarea bugetului civic trebuie să fie de cel puțin 0,5% din cheltuielile municipalității incluse în ultimul raport de execuție bugetară.

(6) Fondurile cheltuite în cadrul bugetului civic pot fi împărțite în sub-fonduri care să acopere întreaga municipalitate și părți pentru unități auxiliare.

(7) Consiliul municipal stabilește, prin intermediul unei hotărâri, cerințele pe care proiectul de buget civic.

Bugetele participative municipale

Crearea bugetelor civice este practic o particularitate a municipalităților urbane: localitățile rurale implementează BP în conformitate cu Legea Sołecki, un alt mecanism participativ, a cărui idee este similară cu cea de buget participativ.

În Polonia, bugetul civic a fost implementat pentru prima dată în Sopot în 2011. Mecanismul bugetului participativ în Sopot a fost introdus de **Inițiativa de dezvoltare din Sopot**, un grup informal, care lucrează pentru a pune în aplicare cerințele dezvoltării durabile și pentru a crește participarea locuitorilor la deciziile care îi afectează.

Autoritățile orașului au dat curs solicitării grupului, iar bugetul alocat a fost de cca 1% din toate cheltuielile bugetare ale orașului, adică 5 milioane PLN. Din cele câteva sute de proiecte prezentate de locuitori, au fost selectate o duzină de propuneri pentru fiecare dintre cele patru districte din Sopot și 22 de proiecte la nivelul întregului oraș. În cadrul votului privind bugetul participativ de la prima ediție din Sopot, au fost exprimate 2410 voturi valide, din peste 32.000 de persoane cu drept de vot. Ca urmare a acestei prime ediții a bugetului participativ, au fost implementate următoarele investiții:

- lucrări de proiectare a unei piste de biciclete până la Ergo Arena;
- instalarea de bănci permanente în piața de pe strada Polna;
- renovarea scărilor de la strada Marca până la biserică (drum) și montarea de bănci noi;
- construirea unei parări cu mai multe etaje lângă grădinița din Brodwin.

Potrivit datelor Asociației Orașelor Poloneze, dintre cele 2.479 de municipalități poloneze, în 2011 o municipalitate a implementat un buget participativ; în 2012 au fost 5 astfel de municipalități; în 2013 - 53, iar în 2014 - 146 (adică aprox. 5,8% din numărul total de municipalități), iar în 2015 - 136 municipalități (aproximativ 5,5%). În anii care au urmat, popularitatea acestui instrument de democrație participativă a scăzut, iar la sfârșitul celui de-al doilea deceniu al acestui secol, se poate vorbi de o stabilizare a prevalenței bugetelor civice.

Bugetele civice regionale/ provinciale

Un fenomen mai puțin cunoscut este crearea de bugete civice de către unele administrații provinciale¹².

Unul dintre cele mai puțin prospere voievodate, Voievodatul Podlaskie, a inițiat în 2012 un concurs pentru proiecte de BP, alocând 100 000 PLN în acest scop. Peste 17 000 de voturi valide au fost exprimate pentru un număr de 25 de proiecte depuse. Au fost selectate pentru implementare patru proiecte, care au primit cel mai mare număr de voturi. Proiectul cu cel mai mare număr de voturi - aproape 5.000 - a fost proiectul *Parlamentului studenților de la Universitatea din Białystok* de a crea o televiziune online studentască pentru a promova diverse inițiative ale studenților din întreaga regiune. Valoarea acestui proiect a fost de 30.000 PLN. Cel de-al doilea câștigător a

¹² Se referă la voievodatele poloneze

aparținut proiectului *E-sport* ca o alternativă și formă culturală de popularizare a fotbalului pentru locuitorii Voievodatului Podlaskie - 4.045 de voturi. Inițiatorul, *Fundația pentru dezvoltarea județului Monetski*, a solicitat 30.000 PLN pentru a organiza un turneu provincial de jocuri pe calculator "FIFA 2013". Cel de-al treilea proiect câștigător a fost festivalul "Rock on the Marsh", care a fost susținut de aproape 3.400 de voturi. Cel de-al patrulea proiect de pe lista câștigătoare a fost proiectul "Urgență culturală și socială", care a avut ca scop crearea de picturi murale și instalații artistice ca parte a Festivalului "Original Source Up To Date" din Białystok, care a primit peste 1,5 mii de voturi.

În 2016, administrația locală din Voievodatul Małopolskie s-a angajat într-o inițiativă-pilot de punere în aplicare a unui buget participativ provincial. Suma alocată în acest scop a fost de 6 milioane PLN. Proiectele puteau fi implementate în unul dintre cele 7 domenii tematice: cultural, prosocial, educațional, sportiv, turistic, ecologic sau de altă natură, dar în conformitate cu competențele voievodatului.

Locuitorii din regiune au înaintat până la 204 propuneri pentru a fi implementate, iar după verificarea lor de către angajații Oficiului local, aproape 80 au fost supuse la vot. În total, 46 de proiecte câștigătoare au fost realizate în cadrul primei ediții a Bugetului civic al Voievodatului Małopolskie. Dintre proiectele subregionale, cele mai multe voturi (4 473) din toate subregiunile au fost acordate proiectului "Îmbunătățirea siguranței pe drumurile voievodale din comunele Biskupice, Czernichów, Kocmyrów-Luborzyca, Liszki, Skawina, Zabierzów și Zielonki".

Câștigătorul între proiectele districtuale (3.707 voturi) a fost proiectul "Nimic nu se întâmplă de două ori" – un program care se adresează persoanelor cu dizabilități și familiilor acestora.

Procedura de depunere a propunerilor la bugetele participative a fost foarte diversă, iar metodele de evaluare a cererilor și de selectare a grupului au fost diferite, au fost acceptate și diverse reguli de vot.

Trebuie subliniat că este nevoie de mult timp pentru a realiza aceste etape individuale (câteva luni), adică stabilirea regulilor și selectarea proiectelor care urmează să fie implementate are loc într-un an și se implementează în anul următor. Aceasta înseamnă că un ciclu bugetar participativ este întotdeauna acoperit într-o perioadă de doi ani.

Un element foarte important în adoptarea unui buget participativ este de a asigura cea mai largă participare a publicului la procesul de luare a deciziilor privind alocarea fondurilor BP, ceea ce împiedică formarea eventuală a unor grupuri de interese care se străduiesc să implementeze obiective care nu sunt întotdeauna conforme cu interesul public. Polonia se confruntă cu participarea relativ slabă a locuitorilor orașului la luarea deciziilor. La votarea bugetului, participarea civică rar a depășit 10%, excepție fiind Kielce, unde a votat aproape 20% din populația totală.

De la an la an, se înregistrează și o scădere a implicării rezidenților în depunerea proiectelor pentru BP. Acest lucru se datorează și atitudinii puțin constructive a unor categorii de funcționari. În plus, uneori se întâmplă și ca implementarea unor proiecte să nu corespundă ipotezelor și voinței rezidenților. Ținând cont de aceste probleme,

este necesar să se reconstruiască încrederea în ideea BP, astfel încât locuitorii să poată participa într-o mai mare măsură la deciziile care privesc orașul lor

În altă ordine de idei fondul din bugetul civic este de fapt foarte mic în dimensiunea întregului buget al orașului. Autoritățile știu foarte bine acest lucru, dar, din păcate, nu vor să împartă cu locuitorii deciziile majore privind localitățile. În plus, în multe cazuri, implementarea necesită timp. Acest lucru descurajează atât liderii, cât și alegătorii.

În 2022, bugetarea participativă a fost realizată în 43,5% din orașele cu peste 5.000 de locuitori – adică cu 1 punct procentual mai mult decât în anul anterior.

Între 2021 și 2022, doar 22 de orașe au abandonat organizarea unui buget participativ. Acestea au inclus 6 din cele 66 orașe reședință de județ care au suspendat organizarea bugetului participativ pentru prima dată din 2018 (Bielsko-Biala, Dąbrowa Górnicza, Krosno, Olsztyn, Piotrków Trybunalski și Zielona Góra). În alte patru orașe (Lubartów, Niepołomice, Siemiatycze, Trzcianka), BP a fost întreruptă sau încheiată fără o rezoluție, adică fără a selecta sarcinile de îndeplinit.

Totuși, în locul orașelor în care procedura a fost abandonată, au apărut noi centre care au adoptat BP. Acest lucru face ca imaginea generală să fie pozitivă. În ciuda situației economice din ce în ce mai dificile, legată în principal de izbucnirea războiului din Ucraina, majoritatea administrațiilor locale au menținut decizia de a organiza BP.

Cracovia

În anul 2023 bugetarea participativă a ajuns la ediția a 10-a în Cracovia. Astfel, prin decizia locuitorilor din Cracovia, **144 de proiecte**¹³ au fost selectate pentru implementare în cadrul celei de-a 10-a ediții aniversare a bugetului participativ al orașului Cracovia, incluzând 135 de proiecte raionale și 9 proiecte la nivel de oraș. Pentru implementare au fost alocate 38 de milioane PLN.

Au fost depuse 1.142 de propuneri de sarcini, dintre care 714 proiecte au fost supuse la vot, inclusiv 155 proiecte la nivel de oraș și 559 de proiecte raionale.

La vot, care a durat între 22 septembrie și 6 octombrie, au participat 69.490 de locuitori. Este cu 23.395 mai mult decât în 2022. Votarea a avut loc electronic și la 187 de puncte de votare, unde locuitorii și-au exprimat voturile în mod tradițional, pe hârtie. Ca și în anii precedenți, cel mai activ grup în timpul votării a fost reprezentat de categoria 36 - 45 de ani (17.592 de voturi) și cei cu vârsta între 26 și 35 de ani (14.760 de voturi). Structura de gen a votanților: 56,70% femei și 43,30% bărbați. Cele mai multe voturi au fost exprimate de locuitorii raionului XVIII Nowa Huta.

Categoria cel mai frecvent aleasă dintre proiectele la nivel de oraș a fost sportul, în timp ce printre proiectele districtuale preferate au fost proiectele "verzi" (de extindere a spațiilor verzi). Propunerile legate de cultură, de societate în sens larg și de sănătate au fost, de asemenea, foarte populare. Cel mai bine cotate proiect la nivel de oraș a primit 8.350 de voturi, ceea ce a însemnat un număr 21.397 de puncte (în procesul de evaluare).

¹³ O listă cu toate proiectele câștigătoare este disponibilă la adresele:

<https://www.bip.krakow.pl/zalaczniki/dokumenty/n/429612/karta> și
<https://www.bip.krakow.pl/zalaczniki/dokumenty/n/429822/karta>

PORTUGALIA

Lisabona, una dintre cele mai active capitale ale UE în ceea ce privește procesele participative, a fost primul oraș care a introdus¹⁴, în 2008, un PB online¹⁵. Mai recent, capitala portugheză a introdus, de asemenea, un PB verde care finanțează inițiative cetățenești de atenuare a schimbărilor climatice.

Portugalia a fost prima și, până în prezent, singura țară din lume¹⁶ care a pus în aplicare o legislație națională care să definească implementarea obligatorie a PB de către toate liceele publice. Astfel, cadrul legal definit nu este destinat numai autorităților locale, așa cum a fost cazul în alte state menționate anterior. Legislația în cauză, din 2017, este o inițiativă a Ministerului Educației și stabilește procedurile metodologice specifice care ar trebui să fie adoptate de școlile respective.

La nivel național există o legislație obligatorie în ceea ce privește B.P. a școlilor naționale. Există două rezoluții de la cabinetul Consiliului Național pentru PB Portugalia și PB Tineret.

În ceea ce privește regiunile autonome, există două rezoluții din partea consiliului guvernamental cu privire la BP pentru Azore și Madeira.

La nivel local, municipalitățile utilizează fie regulamente municipale sau hotărâri legale. Există aproximativ 57 de regulamente municipale și 42 de hotărâri legale pentru procesele BP active.

Principala inovație în domeniul BP se referă la faptul că, în prezent, există trei niveluri diferite de guvernare care pun în aplicare acest mecanism: național, regional și local.

Acesta a început în 2002 la nivel local, fiind completat de municipalități și parohii. În anii următori a existat o creștere considerabilă a numărului de PB locale și, în 2017, o extindere națională a avut loc, condusă de guvernul portughez.

La acest moment sunt efective trei paliere BP (la nivel național, la nivel de tineret și PB școlar). Acestea trei au fost extinse la toate teritoriile portugheze, de la continent până la insulele Azore și Madeira și cer o anumită articulare din partea cabinetul național cu entitățile locale, cum ar fi școlile, municipalitățile și alte organizații locale.

Al treilea nivel se referă palierul regional. Insulele Azore și Madeira sunt conduse de autorități autonome și, prin propria lor rezoluție, fiecare dintre ele trebuie să implementeze un proces PB în regiunea proprie. În context guvernamental portughez, acest lucru înseamnă că toate nivelurile de guvernare pun în aplicare propriul proces de PB și, inclusiv cele de la nivelul nivel național și regional sunt reglementate prin legislație.

Există două tendințe principale în ceea ce privește BP portughez:

¹⁴ Prin Deliberarea nr. 506/CM/2008 aprobată în ședința Camerei, publicată la 9 iulie 2008, în Suplimentul III la Buletinul Municipal nr. 751.

¹⁵ <https://www.lisboaparticipa.pt/pt>

¹⁶ Polonia are o legislație națională în domeniu care se referă însă doar la bugetele locale.

1. Predominanța abordărilor multi-canal. Există o tendință din ce în ce mai accentuată, în cadrul pb activ, de a introduce digitalizarea în ambele faze: de prezentare a propunerilor și de votare. Acest lucru arată faptul că cei care gestionează BP recunosc importanța abordărilor digitale ca o completare a celor "față în față", în scopul de a face procesul mai accesibil și mai transparent, adaptat la diferitele tipuri de cetățeni;
2. Creșterea participării numărului de tineri. Pb de tineret pusă în aplicare de municipalități și parohii a fost în creștere în țară, în special începând cu 2016. De asemenea, atât la nivel național, cât și la nivel regional guvernele consideraseră importanța implicării tinerilor în aceste procese de codecizie, și anume: la nivel național, odată cu punerea în aplicare a pb tinerilor și a școlii; la nivel regional prin luarea în considerare a unor domenii tematice privind participarea cetățenilor cu vârsta de peste 14 ani.

Lisabona

Capitala portugheză implementează BP din anul 2008, fiind prima capitală europeană care a făcut acest demers. A derulat până în prezent 12 de ediții, în cadrul cărora au fost implementate 162 de proiecte, din 317.336 propuneri primite. Mecanismul este cel clasic, în 6 pași:

- Cetățenii prezintă propuneri de îmbunătățire a orașului în funcție de ideile, așteptările și nevoile lor;
- Serviciile primăriei analizează tehnic și eventual modifică propunerile care respectă standardele definite în fiecare ediție în proiecte;
- Cetățenii pot reclama rezultatele analizei tehnice, urmate de o perioadă de răspuns din partea serviciilor;
- Cetățenii votează lista de proiecte publicată de primărie;
- Publicarea proiectelor câștigătoare;
- Monitorizarea, urmărirea și executarea proiectelor câștigătoare.

Este de remarcat Divizia de Participare a primăriei Lisabona care este integrată în Departamentul Relații cu cetățenii și Participare. În desfășurarea activității sale, Divizia Participare¹⁷, este responsabilă pentru următoarele: management strategic, promovarea, dezvoltarea și evaluarea practicilor participative, training pentru dezvoltarea practicilor participative, cooperare și colaborare, promovarea adoptării de practici de stimulare și de recunoaștere a meritelor, individuale sau de grup, pentru idei sau proiecte inovatoare.

¹⁷ așa cum a fost stabilită în modificarea la Organizarea serviciilor municipale și structura nucleară

SPANIA

Punerea în aplicare a bugetului participativ în Spania a avut loc cu o viteză remarcabilă. Primele dintre aceste proiecte- pilor au demarat în 200, însă până în 2010, Spania a înregistrat cea mai mare rată de creștere a bugetării participative din Europa. În 2011, în mijlocul unei crize economice, Partidul Conservator a reușit să schimbe orientarea politică a multor municipalități, inclusiv a celor cu un istoric anterior de implementare cu succes a bugetelor participative (în ultimul deceniu) cum ar fi Santa Cristina d'Aro în Girona, Getafe în suburbiile Madridului și Sevilla în Andaluzia. Fie din cauza transformării politice, fie din cauza crizei economice care a redus considerabil bugetul multor organisme locale spaniole, noile inițiative în domeniul bugetării participative au fost oprite brusc. În 2015, a avut loc un nou rând de alegeri municipale. De data aceasta, peisajul politic al multor municipalități s-a schimbat din nou, noi partide politice apărând în siajul partidului național spaniol de stânga Podemos. În timp ce în 2009 au fost puse în aplicare aproape 150 de proiecte de bugetare participativă, în 2013 au existat doar 80, majoritatea acestora regăsindu-se în municipalitățile cu mai puțin de 1 000 de locuitori. Pe de altă parte, în 2017, doar în Catalonia se implementaseră 100 de proiecte de bugetare participativă, o cifră care este triplă în restul țării (300). Trebuie remarcat faptul că aceste statistici nu sunt derivate dintr-un recensământ oficial. Deoarece nu există o bază de date centralizată privind numărul de proiecte de bugetare participativă puse în aplicare, aceste cifre sunt doar aproximări care permit o examinare a tendințelor generale¹⁸. În ciuda acestui fapt, cifrele aproximative prezentate aici demonstrează un număr remarcabil de schimbări în curs de desfășurare, care au fost susținute de: 1) orientarea politică a municipalităților spaniole, care sunt acum mai deschise pentru a încerca scheme participative, 2) dezvoltarea și maturizarea continuă a acestui instrument, care a dus la o creștere notabilă a implementării acestor proiecte în întreaga Spanie, și 3) încorporarea extensivă a instrumentelor digitale în proiectarea și implementarea acestor procese.

Majoritatea Comunităților Autonome din Spania au legi privind participarea cetățenilor, punerea în aplicare a mecanismului de participare a cetățenilor, procese deliberative, procese de democrație participativă, democrație directă, implicarea femeilor și a bărbaților, participarea activă a cetățenilor și incluziunea socială a acestora în sfera politică.

Cu toate acestea, este important de subliniat faptul că, în articolul 9.2 din [Constituția spaniolă](#) (1978), se menționează că administrația are responsabilitatea de a facilita participarea tuturor cetățenilor la viața politică, economică, culturală și socială. De asemenea, în articolul 6, se precizează că participarea trebuie să fie înțeleasă ca o completare a sistemului de reprezentare, inclusiv în sarcina partidelor politice.

¹⁸ [\(PDF\) 20 Years of Participatory Budgeting in Spain \(researchgate.net\)](#)

Madrid

Capitala spaniolă a desfășurat acțiuni de bugetare participativă începând din 2016, aproape la fiecare exercițiu bugetar anual.

BP permit cetățenilor să decidă prioritățile de cheltuieli ale unei părți din bugetele municipale, prealabil și opțional pentru pregătirea proiectului de Buget General al Consiliului Municipal Madrid. Prin [Acordul din 24 iunie 2021](#), Consiliul local al orașului Madrid a aprobat liniile directoare pentru elaborarea acestor bugete participative în Consiliul local Madrid. Aceste orientări stabilesc că primarul, pe o bază bienală, poate fi de acord să convoace o audiere publică pentru stabilirea de către cetățeni a priorităților de cheltuieli, în care să fie indicată suma bugetului general al Consiliului Municipal Madrid alocată proiectelor cetățenești.

În prezent se desfășoară exercițiul 2024-2025, pentru care între 20 februarie – 21 martie este deschisă sesiunea de prezentare a proiectelor atât pentru întreg orașul cât și pentru districte/ cartiere. Suma totală alocată procesului este de 50 milioane EUR care este distribuită astfel: 15 milioane EUR proiectelor la nivel de oraș și 45 milioane EUR proiectelor pentru cele 21 de districte/ cartiere. Actul legislativ care reglementează procesul este [Decretul din 24 ianuarie 2024 al Primarului de convocare a ședinței publice privind bugetele participative pentru stabilirea de către cetățeni a priorităților de cheltuieli pentru o parte din bugetele municipale pentru anii 2026 și 2027](#).

Primăria a elaborat și un [Ghid rapid pentru depunerea proiectelor](#), de 8 pagini, prin care prezintă cetățenilor ce se poate finanța dar și ce nu poate face obiectul unui proiect depus. Astfel, proiectul poate viza bunuri și servicii sau investiții publice aflate sub jurisdicția municipală. Condiția de participare este ca cei care depun proiectele să aibă vârsta minimă de 16 ani, fără a fi obligatoriu să fie locuitori ai Madridului. Deponenții se înregistrează pe platforma www.decide.madrid.es și pot depune maxim 5 proiecte care pot viza: îmbunătățirea spațiilor sau dotărilor aflate în proprietate municipală (iluminat, trotuar, zone de joacă, zone pentru câini, patinoare noi, terenuri pentru sport etc.); reabilitarea, reforma dotărilor municipale (centre pentru bătrâni, centre sportive etc.); crearea sau recondiționarea zonelor verzi; înlocuirea sau instalarea mobilierului stradal, cum ar fi bănci, fântâni, lumini stradale sau coșuri de gunoi.

În cadrul procesului, primăria organizează o serie de activități informative în puncte cheie din cele 21 de districte/cartiere din Madrid. Obiectivul este de a informa despre apel și de a oferi tot ajutorul necesar pentru ca membrii comunității să participe la prezentarea proiectelor. În acest scop, sunt afișate pe străzi [tabele informative](#) în punctele cheie din cele 21 de districte/cartiere și în locații centrale din Madrid care oferă informații despre [sesiunile de informare](#).

Proiectele depuse trec printr-o fază internă de revizuire de către specialiștii primăriei, după care urmează faza de susținere. Pentru a susține proiecte cetățenii trebuie să fie rezidenți ai orașului, să aibă peste 16 ani și să fie înregistrați pe platforma Decide Madrid. Aceștia pot susține proiecte pentru întreg orașul și pentru unul dintre districte. Nu este necesar să fie rezidenți ai unui district pentru a sprijini proiecte în acel district. Această fază intermediară servește la prioritizarea proiectelor care vor fi

revizuite de personalul tehnic municipal. Cele mai susținute, după un studiu de fezabilitate și evaluare, trec în faza finală, de vot.

Pentru a vota proiectele, cetățenii trebuie să fie verificați și în *Decide Madrid*. Aceștia pot selecta proiectele pe care le doresc, votând pentru fiecare dintre ele. Pe platforma de vot, în partea de sus a ecranului va apărea o bară care reflectă suma sumelor proiectelor votate. Nu este necesar ca proiectele votate să consume întreg bugetul alocat, dar nu îl pot depăși niciodată. În plus, proiectele selectate se pot schimba oricând.

Barcelona

Pentru prima dată, din 3 februarie 2020, locuitorii Barcelonei au putut decide cum vor investi 75 de milioane de euro, adică 5% din bugetul municipal. **Jumătate din buget a fost repartizat echitabil între cele 10 districte ale orașului, iar cealaltă jumătate, conform criteriilor demografice și socioeconomice.**

Diferitele faze ale procesului s-au prelungit față de perioada inițial programată până pe 7 iunie 2020, **din cauza declarării stării pandemice în martie 2020 și a putut fi reluat și reprogramat începând cu martie 2021.**

În primul rând, orice persoană sau entitate a putut depune proiecte până pe 17 aprilie. **Aceste propuneri trebuiau să fie între 50.000 și 2 milioane de EUR și să nu genereze cheltuieli curente.** Pentru a stimula și sprijini depunerea de proiecte au fost organizate întâlniri sectoriale și puncte mobile de participare în spațiul public. Proiectele puteau fi prezentate/încărcate și pe platforma www.decidim.barcelona, **o infrastructură digitală open source . Fiecare persoană sau entitate putea prezenta maximum trei proiecte de investiții.**

Verificarea tehnică de către administrație a propunerilor, pentru a se asigura că îndeplinesc toate cerințele și sunt viabile din punct de vedere tehnic, a avut loc în perioada 23 mai 2020 – 18 martie 2021. Procesul s-a realizat personal și digital prin intermediul platformei Decidim. Proiectelor de buget participativ li s-au aplicat o serie de criterii tehnice, fără a fi evaluate politic în niciun moment al procesului, conform platformei; criteriile specificate au fost:

- fezabilitate din punct de vedere tehnic;
- proiectele să fie cuantificabile din punct de vedere economic și să îndeplinească pragurile economice;
- să respecte cadrul legal existent;
- să se încadreze în sfera acțiunii municipale;
- să fie de interes general și să fie legate, cel puțin, de o axă a programelor municipale;
- să aibă aria lor de influență într-un district;
- să fie un proiect finalist care să-și înceapă execuția în mandatul actual;
- să fie un proiect durabil din punct de vedere al mediului;

- să nu fie contrare politicilor, programelor, planurilor, proiectelor urbane aprobate sau acordurilor semnate de Consiliul Municipal din Barcelona;
- să nu fie contrare drepturilor și libertăților individuale și colective sau contrare valorilor democratice și drepturilor omului;
- să nu condiționeze execuția lor de un anumit furnizor;
- proiectele care se referă la echipamente trebuie să fie în concordanță cu orientarea, proiectul și programul funcțional al echipamentului;
- proiectele de intervenție și îmbunătățire a spațiului public vor fi adecvate din punct de vedere tehnic în ceea ce privește impactul fonic pe care îl poate produce utilizarea lor, mai ales dacă poate afecta restul cartierului.
- A avut loc chiar și o perioadă de 7 zile pentru solicitarea de clarificări la revizuirea tehnică efectuată folosind un formular activat.

Înainte de faza finală de vot a existat o **fază de prioritizare** pentru alegerea proiectelor care trec la faza finală, astfel încât persoanele cu vârsta peste 14 ani și rezidente în oraș să poată susține proiectele preferate. Susținerea putea viza între 2 și 10 proiecte, fără limitări teritoriale și se opera prin intermediul contului de pe platformă. Cele 20 de proiecte din fiecare district care au obținut cel mai mult sprijin, odată ce au fost aplicate criteriile de repartizare teritorială pentru echilibrul între cartiere, au trecut la următoarele faze și la votul final. Concret, din cele 822 de proiecte care au trecut validarea tehnică, cetățenii au priorizat câte 20 de proiecte în fiecare district. În cazul în care cele 20 de proiecte cu cel mai mare sprijin nu însumau de 1,5 ori bugetul disponibil al districtului, au fost priorizate mai multe proiecte (urmând ordinea sprijinului) până la atingerea acestei sume. Investițiile în echipamente educaționale și îmbunătățirea spațiilor publice sunt cele care au obținut cel mai mult sprijin. Proiectele legate de echipamentele și mediile școlare reprezintă un sfert.

După faza menționată, a avut loc etapa de finalizare a proiectelor de investiții **cu** întâlniri individualizate, în care proiectele s-au lucrat între cetățeni și personalul municipal responsabil de sfera de aplicare a proiectului. Obiectivul fost de a putea preciza în detaliu proiectul care urma a fi dezvoltat și de a cuantifica costul acestuia cât mai exact posibil. Precizarea detaliilor și costul proiectului trebuia să faciliteze execuția și dezvoltarea ulterioară a acestora, în cazul în care acestea sunt proiectele cu cele mai multe voturi în faza de votare a proiectului. În această fază s-a urmărit de asemenea, ca persoana sau entitatea care a prezentat proiectul să poată împărtăși, compara și lucra în comun la proiect cu echipa de profesioniști ai municipalității, responsabili de sfera de aplicare a proiectului. În acest fel, se asigură că ideea sau propunerea prezentată de cetățeni este clar înțeleasă, viziunile tehnice sunt împărtășite cu cetățenii și permite, după caz, ajustarea sau modificarea proiectului pentru a garanta viabilitatea acestuia. Detaliile și informațiile fiecărui proiect rezultat în această fază sunt cele care au fost puse la dispoziția cetățenilor pentru faza de vot a proiectului. **Ghidul cetățeanului pentru faza de finalizare a proiectelor de investiții** explică informațiile despre faza și funcționarea și dinamica ședințelor de finalizare.

În final, în perioada 4 iunie 2021 – 5 iulie 2021 a avut loc faza finală de vot, unde rezidenții de peste 14 ani au putut vota și online și pentru două proiecte, unul în cartierul în care sunt locuiesc și altul în alt cartier la alegere.

Proiectele selectate sunt promovate și monitorizate; o comisie pentru fiecare district, alcătuită din promotorii diferitelor proiecte selectate, se ocupă de monitorizarea execuției acestora.

Acest proces de BP a urmărit să depășească simpla consultare a cetățenilor și să-i implice în diferitele etape ale mecanismelor, pentru a-i face actori principali în procesul decizional.

SUEDIA

În ultimele decenii, mai multe municipalități din Suedia au încercat să elaboreze bugete participative, numite adesea "bugete cetățenești".

Enumerăm, printre altele, municipalitățile Avesta, Haninge, Uddevalla, Örebro, Uppsala, Torsby și Åre. Municipalitățile și regiunile Suediei (SKR) au elaborat un ghid pentru BP.

În 2008, Asociația Suedeză a Autorităților Locale și Regiunilor (SALAR) a început să lucreze cu BP și a dezvoltat astfel de proiecte, în special în orașele mari, precum Stockholm și Göteborg, în cartierele defavorizate și în orașele apropiate acestora.

În 5 ani s-a format și o rețea a municipalităților cu BP; după un timp s-au alăturat și localități mai mici, rurale. Atât marile zone defavorizate din orașe, cât și localitățile rurale au avut aceeași motivație de a lucra cu SALAR. Acestea au simțit că primăriile nu acordau suficientă atenție problemelor lor, că se concentrau doar pe dezvoltarea și îmbunătățirea zonelor urbane. O concluzie este că BP în Suedia a avut mai mult succes în zonele rurale, probabil pentru că participanții au mai multă încredere în decidenții și profesioniștii locali.

În prezent, SALAR a înființat o nouă rețea care cuprinde mai ales localități rurale mici. Decidenții din aceste UAT-uri sunt, de asemenea, interesați de proiecte, sunt conștienți de necesitatea implicării și responsabilizării cetățenilor și de a-i implica în procesele de luare a deciziilor (de a crea un dialog mai profund cu participanții, deoarece bugetarea participativă este și o modalitate de legitimare a administrației).

O organizație suedeză care lucrează pentru sprijinirea bugetării participative în cadrul municipalităților sau a companiilor municipale și alte procese participative este [Digidem lab](#), care colaborează, de asemenea, cu multe orașe din Europa. Digidem lab a lucrat, printre altele, cu bugete cetățenești în Biskopsgården, Lundby din Hissingen și Majorna din Göteborg.

Nässjö

Bugetarea participativă în Nässjö, localitate cu o populație de circa 32.000 locuitori, a fost o activitate continuă și de succes, astfel încât începând cu 2010 a fost suplimentat capitolul investiții pentru a crește influența și participarea civică la proiectele de dezvoltare. A fost alocat un fond special pentru măsuri fizice destinate celor mai mari patru zone de șantier din localitate. Un grup local pentru dezvoltare a decis pentru care dintre măsuri vor fi folosiți banii. În 2015, metoda de lucru a fost evaluată, pentru a se stabili modul în care ar trebui să se desfășoare activitatea de dezvoltare continuă în cele opt districte locale mai mici (zone suburbane). S-a dovedit că, cetățenii acestor localități se așteptau atât la un buget de investiții, cât și la o anumită formă de co-decizie. Administrația locală a ales BP ca modalitate de lucru pentru a prioritiza bugetul alocat. Se aștepta ca procesul de BP să asigure o participare și un angajament sporit, dar și un proces mai rapid, de la propunere la implementare.

Obiectivele măsurabile se refereau la participare, la numărul de măsuri fizice finalizate și la distribuția între bărbații și femeile participante. Cel puțin 25% din totalul rezidenților cu vârsta de peste 15 ani ar fi participat la proces în prima rundă și 40% în cea de-a doua rundă.

Organizare: procesul a fost condus de un grup politic și de un grup tehnic/administrativ. Grupul de conducere politică a fost reprezentat de comitetul consiliului municipal (membri ordinari și supleanți), în total zece persoane. Proiectul a fost coordonat de biroul de management municipal. Pentru partea administrativă, grupul de proiect a fost format din funcționari de la biroul de management municipal, administrația culturii și a timpului liber, biroul de planificare comunitară, administrația serviciilor tehnice și întreprinderi. Grupul de proiect a participat în mod activ la colectarea ideilor, la selectarea lor pe baza criteriilor stabilite, la calcularea costurilor și la implementare. Grupul de proiect trebuia, de asemenea, să facă legătura între proiect și organizația respectivă pe parcursul lucrărilor.

În cadrul echipei de proiect a fost desemnat un comunicator responsabil pentru materialele grafice / informative și care, împreună cu managerul de proiect, elabora un plan de comunicare.

Faza de pregătire a durat aproximativ cinci luni și a constat în:

- elaborarea criteriilor și a descrierii proiectului și ancorarea acestora din punct de vedere politic,
- dezvoltarea de instrumente pentru depunerea și votarea digitală a propunerilor, precum și pentru
- întâlnirea cu asociațiile din localitățile afectate pentru a le informa cu privire la viitorul proces.

În martie 2016, consiliul municipal a luat decizia de a lucra cu BP în zonele mai mici din suburbii, pentru perioada 2016-2020. Banii de investiții pentru dezvoltarea rurală au fost alocați în conformitate cu deciziile bugetare din anul precedent. Consiliul municipal a decis cu privire la descrierea și criteriile proiectelor, obiectivele, direcția, diviziunea geografică și cadrul financiar.

Funcționarii din cadrul departamentului pentru creștere și dezvoltare durabilă de la biroul de management municipal au condus procesul cu sprijinul managerului de dezvoltare. Cei trei consilieri municipali ai majorității au fost implicați de timpuriu în conceperea modelului prin discuții.

Criteriile au fost stabilite de consiliul municipal și descriu condițiile care trebuie îndeplinite pentru ca o propunere să poată fi supusă la vot. Acestea sunt:

- investiție fizică sau pregătirea unei investiții fizice (de exemplu, studiu de fezabilitate sau proiectare), cum ar fi: dezvoltă locurile de socializare existente sau creează noi locuri sau contribuie la consolidarea identității și a încrederii în viitor sau contribuie la un mediu mai sigur și mai plăcut ori face municipalitatea mai atractivă pentru cei care locuiesc și lucrează în localitate;
- să fie pentru un grup țintă larg sau de propunere să beneficieze cât mai mulți rezidenți;
- să fie în domeniul de competență conform Legii privind municipalitatea sau altor legi și reglementări care limitează ceea ce poate face o municipalitate și să nu contravină legislației suedeze, de exemplu, prin discriminare, distructiv pentru mediu etc.
- costuri de maxim 200 000 SEK;
- mentenanță / durată și întreținere pe termen lung, fie prin efort propriu/local, fie de către municipalitatea din Nässjö.
- în măsura în care sunt obiecte fizice / spații construite / modificate să fie amplasate sau realizate într-un loc la care publicul are acces liber;
- să fie prezentat municipalității din Nässjö în perioada de timp specificată.

În 2018, a fost adăugat un nou criteriu care stabilește că autorul propunerii și municipalitatea Nässjö trebuie să colaboreze, iar autorul propunerii trebuie să aprobe propunerea înainte de vot.

Municipalitatea din Nässjö a invitat locuitorii din zonele de planificare să participe la faza de depunere a inițiativelor. Toți locuitorii din zonele vizate, indiferent de vârstă¹⁹, pot participa la stabilirea și prioritizarea propunerilor depuse, prin vot.

Fiecare persoană a avut la dispoziție un total de trei voturi pe care le putea distribui liber între 1-3 propuneri. Rezultatul votului a determinat ordinea de prioritate a măsurilor.

Municipalitatea a alocat 500.000 SEK pentru fiecare zonă, împărțite în două runde. Adică 250.000 SEK pentru fiecare proces bugetar cetățenesc din fiecare zonă de planificare, în total opt.

În ceea ce privește planificarea timpului, iată un exemplu:

- Depunerea de propuneri: 3 aprilie-4 iunie;
- Procesare: 5 iunie - 29 septembrie;
- Votarea: 1-20 noiembrie;
- Punerea în aplicare: anul următor.

¹⁹ Mai precis, cu vârsta peste 5 ani.

Resursele de personal au fost alocate ca în cazul proiectelor europene: un manager de proiect (90 % de normă), grupul de proiect estimat la 50 % normă.

În timpul fiecărui proces de elaborare a bugetului pentru cetățeni, se organizează evenimente/ întâlniri în diferite localități, astfel încât locuitorii să poată prezenta idei și să participe la vot. De asemenea, sunt organizate întâlniri cu autorii propunerilor și cu organizațiile locale; în medie, întâlnirile au loc seara (în jurul intervalului 18.00-20.00. Pentru locuitorii din fiecare zonă a fost organizată și o sesiune de brainstorming, în unele localități au fost două. În fiecare oraș au loc, de asemenea, ședințe de vot, iar în unele dintre orașe au fost organizate două.

S-au primit aproximativ 20 de propuneri pentru fiecare zonă, multe dintre acestea referindu-se la aceleași idei sau similare. Pentru a oferi o oportunitate suplimentară de a crea o mai bună înțelegere a ideii propuse, sunt create întâlniri mai mici la care sunt invitați și autorii propunerilor. Primul proces a presupus cel puțin o întâlnire pentru fiecare locație. În cea de-a doua rundă, propunerile au fost mai concrete și mai definite. De asemenea, este nevoie de întâlniri cu autorii propunerilor după încheierea votului, astfel încât persoanele care au stat la baza propunerii să poată fi implicate în implementare.

Numărul de participanți a variat de la o locație la alta și, în medie, au participat între 20 și 30 de persoane. Majoritatea participanților aveau între 36 și 55 de ani, cu o ușoară preponderență a femeilor.

Dintre cele 62 de propuneri primite, aproximativ 10 au fost prezentate în mod analogic. Mulți au participat la întâlnirile fizice și au depus direct la fața locului sau la o dată ulterioară. 17 propuneri au fost eliminate deoarece nu îndeplineau criteriile. Principalele motive pentru care o propunere a fost eliminată au fost următoarele: proprietarul terenului a refuzat construcția; aduceau costuri de exploatare care nu puteau fi gestionate în cadrul operațiunilor obișnuite; și propunerile considerate a fi implementabile în afara proiectului. În final, au fost supuse la vot 21 de propuneri. Deoarece multe persoane au făcut propuneri similare, s-a optat pentru fuzionarea propunerilor lor.

În fiecare zonă au fost organizate adunări de votare, iar rezultatele adunărilor au fost trimise prin poștă și publicate pe site-ul web al proiectului. Organizațiile locale au ajutat, de asemenea, la publicitate. A fost posibil să se voteze prin e-mail, prin poștă și prin telefon, precum și digital, pe web, unde se creează un profil de utilizator. În prima rundă au votat 803 persoane. Cei mai mulți votanți, 34 %, au avut vârste cuprinse între 26 și 35 de ani, urmați de vârstele 0-12 ani, 31 %, și de vârstele 36-55 de ani, 22 %. Votarea s-a desfășurat pe parcursul a 20 de zile, între 1 și 20 noiembrie.

Rezultatul votului determină propunerea sau propunerile câștigătoare și nu este necesară o determinare politică. În aproximativ jumătate dintre localități, au câștigat mai multe propuneri.

Punerea în aplicare a arătat foarte diferit în diferitele zone, în unele dintre ele asociațiile locale au preluat punerea în aplicare, iar în altele nimeni nu a dorit să se implice. Cu toate acestea, toți autorii propunerilor sunt invitați să participe. În multe dintre procesele de punere în aplicare, au fost purtate mini-dialoguri cu mai multe

persoane din comunitatea locală. Obiectivul este ca punerea în aplicare să aibă loc în termen de un an de la vot, dar în unele cazuri acest lucru nu a fost realizabil. Acest lucru se datorează, printre altele, termenelor lungi de realizare, actorilor non-profit care au nevoie de timp suplimentar, noilor proprietari de terenuri sau planurilor modificate pentru proprietarii de terenuri, care au necesitat ajustări și cereri de finanțare externă.

Grupul de coordonare politică a organizat în permanență acțiuni de dialog și conciliere în cadrul cărora au putut fi prezentate contribuții și reflecții ale participanților. Grupul de proiect a efectuat reconcilieri și evaluări pe tot parcursul procesului. Această evaluare a implicat apoi administrațiile în cauză. Scopul principal al evaluărilor a fost de a vedea eficiența organizării și modul în care diferitele administrații gestionează procesul, dar și cum se poate îmbunătăți implicarea cetățenilor.

A fost realizat un sondaj, trimis ulterior tuturor celor care au participat la prezentarea de idei și distribuit și prin intermediul asociațiilor locale. Scopul principal al sondajului a fost acela de a încerca să se înțeleagă modul în care cei care au participat au experimentat procesul BP - atât cei care au fost activi în calitate de inițiatori, cât și cei care au votat precum și cei care nu au participat deloc. Un rezultat direct al sondajului a fost solicitarea de a crea un grup de referință care să urmărească proiectul; această adăugire a fost făcută direct în cadrul procesului, dar de atunci s-a renunțat la ea din diverse motive (și interesul persoanelor care inițial au declarat că doresc să facă parte din grupul de referință a scăzut). Coordonarea cu organizațiile locale a fost realizată pe tot parcursul procesului.

WEBOGRAFIE

Funcționează bugetele participative în orașele poloneze? [RAPORT]

<https://smoglab.pl/budzet-obywatelski-polskie-miasta/>

Bugetul participativ în orașele poloneze în 2022

<https://www.arcgis.com/apps/dashboards/2442fb18d95941eb8ec40433f85c2edf>

„Jumătate de milion de idei - dezvoltare municipală cu bugete cetățenești în municipiul Nässjö”, articol despre municipalitățile și regiunile Suediei

<https://skr.se/skr/tjanster/larandeexempel/allalarandeexempel/enhalvmiljonideerkom-munutvecklingmedmedborgarbudgetinassjokommun.50263.html>

Rețeaua municipalităților și regiunilor din Suedia pentru bugetele cetățenilor

<https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/medborgardialogsamverkan/medborgardi-alog/medborgarbudget.26603.htm>

Aviz în numele Comisiei pentru drept constituțional, legislație și administrație generală a republicii cu privire la proiectul de lege (nr. 2272) pentru anul 2020, partea a VII-A, RELAȚIILE CU AUTORITĂȚILE LOCALE ȘI REGIONALE, Franța

https://www.assemblee-nationale.fr/dyn/docs/AVISANR5L15B2306-tVII.raw#_Toc256000015

Participatory budgets: growing trend, little impact?

<https://www.euractiv.com/section/participatory-democracy/infographic/participatory-budgets-growing-trend-little-impact/>

Bugetarea participativă în zonele rurale, Uppsala, Suedia:

<https://www.uppsala.se/kommun-och-politik/sa-arbetar-vi-med-olika-amnen/landsbygd/medborgarbudget-pa-landsbygden/>

Modelul participativ al Capitalei Roma, între democrație directă și noi drepturi digitale

<https://www.forumpa.it/open-government/il-modello-partecipativo-di-roma-capitale-tra-democrazia-diretta-e-nuovi-diritti-digitali/>

Participatory budgeting, an innovative approach, 2016,

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/573894/EPRS_BRI\(2016\)573894_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/573894/EPRS_BRI(2016)573894_EN.pdf)

20 de ani de bugetare participativă în Spania [\(PDF\) 20 Years of Participatory Budgeting in Spain \(researchgate.net\)](#)

Participatory Budgeting World Atlas, 2019,

<https://drive.google.com/file/d/1OPfnVF2QxVjvga7tnSyaRolexUuVhIrc/view>

România <https://www.mapcustomizer.com/map/romania-bugetare-participativa>

Participatory budgeting: Europe's bet to increase trust in government

<https://www.euractiv.com/section/participatory-democracy/infographic/participatory-budgeting-europes-bet-to-increase-trust-in-government/>